

*„És ha valaki hálaáldozattal áldozik
az Úrnak, akár fogadásának teljesítésére,
akár szabad akaratából...;
ép legyen, hogy kedves legyen
semmi fogyatkozás ne legyen abban”*

(3Móz 22,21)

KOPJAFA

Herczeg Lajos
1935 – 1956

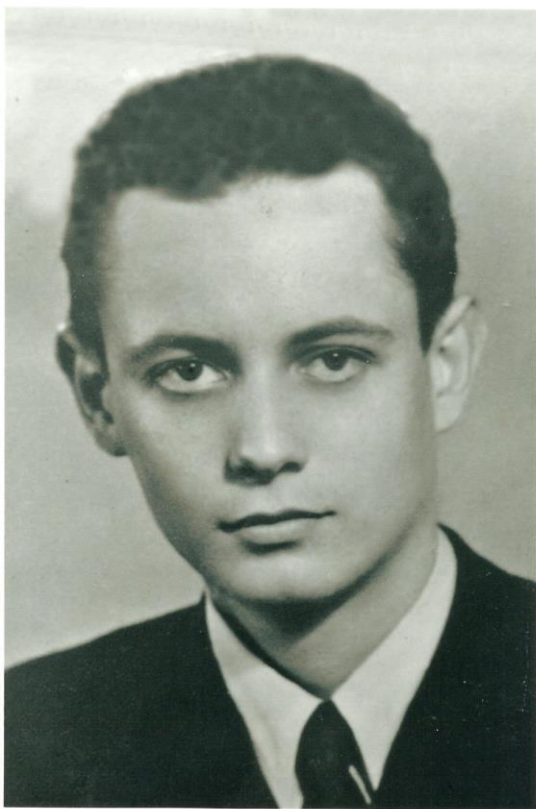
Szerkesztette: Héregi Kálmán

Ács 2013

Kiadja az Ácsi Református Egyház Presbitériuma
A számítógépes szerkesztés és a borítólap tervezése
unokám, Gubó Gréta munkája

Szeretettel megköszönöm azok segítségét, akik
adatokkal, képekkel segítettek munkámban

ISBN: 978-963-08-7217-1

Herczeg Lajos

Győr, 1935. szept. 18. – Bp., 1956. okt. 28.

ELŐSZÓ

Isten útjai kifürkészhetetlenek. A Herczeg Lajosnak emléket állító kötet előszavát az ácsi gyülekezet jelenlegi lelkipásztoraként írom. Herczeg Lajosról azonban gyermekkoromtól fogva hallottam. A lábatlani gyülekezetben felnőve, Herczeg Pál lelkipásztor szolgálatának voltam részese. Legjobb barátom a fia volt (és maradt): Lajos. Akkor „csak” annyit hallottam, csendesén súgva egymás közt a gyülekezetben: „a tiszteletes úr testvérét lelőtték.” 1989-ben, a teológián állított emléktábla avató ünnepségén bontakozott ki előttem a mondat igazi értelme. 1991-től magam is a teológián tanultam. Naponta láttam a kopjafákat az udvaron, sokszor mentem el az emléktábla alatt a folyosón, voltam részese megemlékezéseknek.

Isten útjai kifürkészhetetlenek. 2005 szeptemberében Ácsra kerültem lelkipásztornak. Első igazán komoly szolgálatom az október 28-án, Herczeg Lajos halála napján tartott temetői istentisztelet volt. Meg kellett állnom a gyermekkoromtól hallomásból ismert – most már tudtam: mártír – teológus sírjánál, szemben egykori lelkipásztorom majd teológiai tanárom tekintetével, családjával, legjobb barátommal. És nekik kellett hirdetnem az ígét egy bizonynyal soha be nem gyógyuló családi sebre emlékezve. A következő év az 50. évforduló volt. Emlékmű-állítás, ünnepség. A templomba vezető út mellett állítottuk fel az emlékoszlopot. Akkor még ugyanebben az udvarban a város iskolájának alsósai is jártak tanulni, itt játszottak a szünetekben. Akkor fogalmazódott meg bennem, hogy milyen nagy jelentősége van éppen itt ennek az emlékműnek! Először is egy gyülekezet minden istentiszteletre

érkezve „szembesül” azzal, hogy a hit nem pusztán szó, hanem életté kell válnia. A mártír teológus éppen ebben a templomban, ebben a gyülekezetben felnőve adott erre példát minden kor ácsi reformátusainak (és lelkipásztorainak). A másik: a felnövekvő nemzedékek számára sem mindegy, milyen példa áll előttük. Naponta látni, még ha nem is mindig tudatosan, csak a mindennapok megszokottságában, hogy egy fiatal a tudásával, az elhivatottságával, a hitével, a hazaszeretetével mekkora szolgálatot végez és milyen nyomot hagy közössége életében.

Isten útjai kifürkészhetetlenek. Azóta még egy emlékoszlop áll a templomkertben. A gyülekezet lelkipásztorainak nevét – és sorsát – örökíti meg. Herczeg Lajos emlékműve – véletlenül? – efelé az oszlop felé fordul... Talán a gyülekezetben felnőve ő már látta, hogy aki Isten szolgálatában áll, annak súlyos örökséget kell elvinnie Ácsról. Láthatta a gályarab prédikátor (Komáromi Sülye István) sorsát, és szenvedéseiben is megvallott, másokat erősítő hitét. Láthatta az országos hírvudós prédikátorok (Tóth Pál, Antal Gábor) hatalmas tudását, és ösztönözhetette a vég nélküli tanulásra. És biztosan látta a megingathatatlan, tudásban és kegyességben kikezdhetetlen, az ötvenes években az egyetlen biztos pontot jelentő lelkipásztor, Körmendi Lajos példáját. És felnőtt hozzájuk.

Isten útjai kifürkészhetetlenek. De éppen Herczeg Lajos élete és halála tesz bizonyosságot arról, hogy az ácsi gályarab hitvalló jelmondata mindenkor, mindenkinek az életében igaz: „a vezérlő Istennek minden útja járható.”

A gyülekezet lelkipásztoraként hálásan köszönöm, hogy Herczeg Lajos emléke az ácsi reformátusok számára kegyeletes és alázatos istentisztelet a mai napig (a temetői megemlékezés megmaradt politikamentes, Istenre figyelő csendességnék).

Hálás vagyok azért, hogy sok kőbe és fába vésett emlékmű után, amíg az ő nemzedéke él és emlékezhet, összeállt ez a kis munka, mely emberközelivé teszi a márványba merevedett arcot.

Végül köszönet Héregi Kálmánnak, gyülekezetünk presbiterének, aki felvállalta és szívügyeként hordozta ezt a szolgálatot. Utánajárása, adatgyűjtése, türelmes munkája tette lehetővé, hogy a megszólított emlékezőkön át ilyen formában is megőrződik egy nem mindennapi, és mégis a szó legjobb értelmében vett „mindennapi” történelmi és egyháztörténeti személyiség emléke.

Gerecsei Zsolt

HERCZEG LAJOS

Herczeg Lajos (Győr, 1935. szept. 18. – Bp., 1956. okt. 28.): ref. teológiai hallgató. Orvosnak készült, de származása miatt nem vették fel az egy.-re. 1955-től teológiai hallgató volt. A forradalom alatt társával, Magócsi Istvánnal sebesülteket mentett, látogatott, segített. Segítés közben rájuk lőttek. Magócsi István sebesülésébe másnap halt bele, Herczeg Lajos a helyszínen meghalt. Emléküket a Teológiai Akadémia falán emléktábla, udvarán kopjafák őrzik. – Irod. Csényi György: Elhulltanak legjobbjaink... (Reformáció, 1956); H. L. és Magócsi István emlékezete (Reformátusok L., 1989. 44. sz.).

Magyar Életrajzi Lexikon

A családi ház (balra)

Az Életrajzi Lexikon fentebb közölt részlete szükséztlenül mutatja be Herczeg Lajost. Ezek a mondatok bárki számára hozzáférhetőek. De nem ismerhető meg belőlük az ember.

Gazdag egyéniségét a kortársak emlékezéseiből, mozaikszerűen kísérelem meg bemutatni.

Az emlékezéseket szöveghűen közlöm, lehetőleg történelmi vagy időrendi sorrendben. A szövegekben gyakran találunk ismétlődést, valamint a körülményekben fellelhető kisebb eltéréseket.

Ács lakossága eddig is őrizte és ápolta, ápolja Herczeg Lajos emlékét. Ezzel az összeállítással szeretnék hozzájárulni ahhoz, hogy az utókor emlékezetében is elfoglalhassa méltó helyét.

Ácsi református parókia, templom és iskola

A FORRADALMI NAPOKBÓL...

A TEOLÓGUS IFJÚSÁG 19 PONTJA, AMELYET A DÉKÁNHÓZ INTÉZETT

(Kovács Emil gyűjtése)

(részlet)

Főtiszteletű Dékán Úr!

A Budapesti Református Theológia ifjúsága tisztelettel kérjük, hogy Főtiszteletű Dékán Úr és a főtiszteletű Tanári Kar, valamint a Theológia ifjúsága közt fesztelen beszélgetésre alkalmat adni szíveskedjék. Tisztelettel kérjük, hogy ezt a beszélgetési alkalmat minél előbb, lehetőleg még e héten valamelyik napra szíveskedjék kitűzni. Ezen a beszélgetési alkalmon a következő nagyobb kérdéscsoportokról szeretnénk közvetlen megbeszélést folytatni.

1. Diákpresbitérium megalakítása
2. A „TIMOTHEUS” c. diákújság problémája
3. Pápai és Sárospataki kollégiumok újraszervezése
4. Professzori előadások
5. Szabad délelőtt és 40 perces órák
6. Farkas József bomlasztó előadásai
7. Kádár Imrének professzorsága alól való fölmentése
8. Az egyházvezetőség kérdése
9. Lélektani és pedagógiai magántanári órák beállítása
10. Országos református közgyűlés összehívása, zsinati előkészítő bizottság megalakítása
11. „Az Út” vezetőségének megalakítása

12. Missziói szabályrendelet gyökeres átalakítása (az 1956-os tervezet)
13. A rehabilitálások ügye
14. Cserediákság, külföldi ösztöndíjak
15. A történelmi jellegű tárgyak számának csökkentése
16. Kurzuskiadás, sokszorosítás csupán teológiai engedélyezése
17. A debreceni és budapesti Theológiák ügyeinek összehangolása
18. A teológusok gyülekezeti szolgálata
19. Az Egyetemes Konvent átszervezése

Minden ponthoz kézírással írták oda az előadó teológusok nevét. A 4. pontnál Herczeg Lajos neve szerepelt.

Adalékok a Magyarországi Református Egyházban az 1956-1957-es esztendőben történetekhez. Bp., Kálvin J. Kiadó. 2006.162.l.

FORRADALMI HANGULAT AZ EGÉSZ ORSZÁGBAN

Herczeg Lajos október 27-én Egerben járt. Meggyőződhetett, hogy az egri főiskola diákjai ugyanúgy lelkesednek a változásért, ugyanolyan forradalmi lázban égnek, mint a fővárosiak. Olvasta biztosan kiáltványukat, mely a főiskola diákújságjának vezércikke volt.

„Mottó: A bor havában mustja forr kevélyen
És biztatón egy erjedő világnak
S a régi csőszök kárvallottan állnak,
(*Juhász Gyula: Forradalmi naptár*)

Erjed, forr a világ! Jó bort, tiszta bort ígér a jövőndő!

S, Te, magyar ifjúság, akinek tüzeről, vad merész álmairól már csak rég múlt idők monoton meséje maradt, te még alszol? Habakuk próféta dühének, Prométheusz tüzének kellene égni mindenkiben!

S Te, igen, Te, aki gyávaságod, visszahúzódásod bűzös kis barlangjában reszketsz, miért nem így élsz?

Mit ér az ember, ha magyar? Ó, hányszor kérdezte már új és új nemzedék! De csak visszhang érkezett, felelet soha.

De most felel a kor! A mai nap és a holnap. Ne áltasd magad, halljad meg és értsd meg, addig magyar a magyar, ameddig cselekszik!”

*Nagy Pál főiskolai hallgató,
Eger*

PARÓKIA PORTÁL

Jakus Ágnes, Utcafront

Az 1956/57-es tanév első szemeszterére mindig emlékezni fognak a budapesti teológia egykori hallgatói. Tanktámadásról, rejtőzködésről és egy tragédiával végződő mentési kísérletről is meséltek portálunknak a nyugalmazott lelkipásztorok.

Kopjafák, emléktábla, egy zászló és immár a felvonuló teológusokat ábrázoló kép is emlékeztet az 56-os események átélőire és a hősi halottakra a budapesti református teológia falai között. ***Vélhetően az Államvédelmi Osztály megbízásából***

készült fénykép
ünnepélyes
elhelyezésén a
közel múltban részt
vettek a fotón látható
egykori
teológushallgatók is.
Közülük néhányan a
sokuk életében
visszafordíthatatlan
változásokat hozó
napokról meséltek
portálunknak.

Vidékről gyűrűzött a fővárosba a fiatal értelmiségiek körében kibontakozó, egyre felfokozottabb hangulat.

(A kép nagyobb méretben a 16. oldalon is látható)

/Ezen a képen biztosan rajta van Herczeg Lajos is. Felismerésén sokat töprengtünk, bizonyosságot nem tudok mondani. Herczeg Lajos volt szobatársa, Péntek László a következőket írta kérésemre e képpel kapcsolatban:

Verzióm az alábbi: legyen a kiindulási pont a világos lóden kabátban és fekete szemüvegben látható kimagasló személy, akiről nem tudom, hogy kicsoda. Ha szemközt állunk a képpel, akkor mellette svájci sapkában Németh Lajos látható. Lajos mellett dús hajjal én következem. Tőlem balra srégen Herczeg Lajos. Én inkább Arányi Gyurkát látom abban az alacsonyabb, Lajosnak vélt személyben. (Nekem ugyan is az az emlékem, hogy egymás mellett, az első sorban vonulunk. Ha ez az emlék megfelel a valóságnak, akkor a lódenes személytől kiindulva: Németh Lajos, Péntek László, mellettem a hátraforduló Herczeg Lajos, a zászlóvivő (nem tudom ki), mellette szélről Magócsi István. Palinak (Dr. Herczeg Pál – *a szerk.*) más a verziója: szerinte tőlem balra srégen vonul Lajos.)

Visszatérve a világos lódenos magas férfihez, mögötte István József látható, aki kispap országgyűlési képviselő volt, évekkel korábban meghalt. István Jóska mögött egy hölgy következik, majd a hölgy mögött fekete nyakkendő és fehér ingben Komlói Péter vonul. Péter előtt srégen Borsos Sándor következik. A zászló fehér sávjától balra két testvér: Bán Béla és Bán József egymásba karolva. Bán Jóska mögött Mikesi Károly kihajtott inggallérral. Mellette, aki feltartja a bal kezét, Molnár Miklós. Hátérbb jobb kezét Szabó Mihály volt mohácsi lelkész tartja fel.

Ennyi, amit vélhetőleg jól tudok./

- Egyik teológustársunk, Muzsnai Lajos volt az összekötő a Petőfi Kör és közöttünk. Mi nem is a fő vonulattal indultunk a Műegyetem elől, hanem az Írószövetség elé mentünk, és onnan vezettük fel az írókat a szimpátiatüntetésen - emlékszik vissza Bán

Béla nyugalmazott lelkipásztor.

A teológusok a 90. zsoltárt énekelték indulás előtt.

- Pap László dékán úr nagyon szép imádsággal bocsátott utunkra bennünket. Magócsi Pista drága barátunk (a teológia egyik mártírja - a szerk.) egy kitűzött adott mindnyájunknak, mert sem zászlót, sem kokárdát nem lehetett vinni a felvonulásra.

Mivel a tüntetők egymást buzdították a magyar zászló lengetésére, a teológusok is kértek egy nemzeti lobogót, amelyet az Uránia mozival szemközti épületből dobott le valaki. A zászló ma is látható a Ráday utca 28. szám alatti épületben.

Amikor leszállt az est, a tüntetők a kommunista párt lapjából, a Szabad Népből formáztak fáklyákat, és azzal világítottak - emlékszik vissza *Komlósi Péter*.

- Akik átéltük, hallatlan eufóriát éreztünk. Mindazt, amit eddig nem lehetett kimondani, most nyilvánosságra hoztuk - mondja a nyugalmazott esperes.

Az Állami Egyházügyi Hivatal nemcsak a szolgálatban lévő

lelkipásztorok és egyházvezetők tevékenységét ellenőrizte, hanem a teológiai képzést is szemmel tartotta.

- A tanárok közül volt, aki már október közepétől nem tartotta meg az óráit, hiszen az *Egyházunk mai élete* című stúdiumon a diákok sorjázó kérdéseire nem tudott választ adni. Jelen volt viszont valaki - a hatóság küldötte -, aki felügyelte a teológiát. Tőle már szívesen megváltak volna a hallgatók - teszi hozzá Komlói Péter. A diákok ezért egy 16 pontból álló követelést nyújtottak át a tanári karnak, amelyben többek között a pártállami felügyelet ellen is szót emeltek.

Bár békés szimpátiatüntetésnek indult az október 23-ai felvonulás, mégis fegyveres harccá alakult. Az egyik teológust, Szűcs Zoltánt a rádiónál már aznap este combon lötték. Őt látogatta meg 28-án Magócsi István és Herczeg Lajos. A teológusok épségben visszaértek a kórházból, meg is üzenték a dékánnak, hogy itt vannak már a környéken, de találkoztak két asszonnyal, akiket még el akarnak kísérni a Lónyay utcába. Már visszafelé tartottak, amikor mindkettejüket meglőtték. Herczeg Lajos azonnal meghalt, Magócsi Istvánnak a lábát roncsolta szét a lövedék, de életben maradt. Valaki kikúszott a

közeli lakóépületből, hogy megmentse őt, és Herczeg Lajos holttestével együtt behúzta a házba.

- Mi vacsoráztunk, abban a hitben voltunk, hogy a fiúk hazafelé tartanak, de aggódtunk, mert már rég itt kellett volna lenniük. Egyszer csak a dékán sápadtan bejött, és azt mondta, a fia - aki mütössegéd volt

a Rókusban - most telefonált, hogy Herczeg Lali halott, Magócsi Pistát pedig bevitték hozzájuk - idézi fel Varga László nyugalmazott lelkipásztor, országgyűlési képviselő október 28-i emlékeit.

Másnap a Lónyay utcából áthozták Herczeg Lajos holttestét nemzeti színű szalaggal átkötve. Az internátus helyén akkoriban garázsok voltak, oda vitték be Lajost. A teológusok közül néhányan a talált deszkákból koporsót ácsoltak, és másnap reggel eltemették. Miközben Lajos halálával foglalkoztunk, abban a hitben voltunk, hogy Pista túl van a nehezén. Szóltam a portásnak, hogy telefonáljon be a kórházba, és kérdezze meg, hogy van. Kis idő múlva hallom, ahogy felkiált: „Az nem lehet igaz!” Magócsi Pista aznap hajnalban meghalt. Amputálták a lábát, azután egész éjjel szenvedett. Magát okolta Herczeg Lajos haláláért, és az is bántotta, hogy nem tud majd felmenni a szószékre. A kezelőorvosa szerint abba halt bele, hogy nem tudta feldolgozni a történeteket - meséli Varga László.

A forradalom napjaiban vidékről szállították fel az élelmiszert a fővárosba. Egy alkalommal Monorról jöttek szállítók, ezért a Rókus Kórházban valaki megkért egy teherautóst, hogy vigyék el a fiatalember földi maradványait a szüleinek. - A szállítók nem tudták, hogy a szülők mit sem tudnak fiuk sebesüléséről és haláláról, ezért az édesanyának csak annyit mondtak: meghoztuk a fiát. Az asszony csodálkozva és nagy örömmel szaladt elé, nem sejtette, hogy a gyermeke halott. Akik látták és hallották, mit élt át az édesanya, megerősíthetik, hogy ez az egyik legborzasztóbb dolog, ami egy családban történhet.

A budapesti teológia belső udvarán három kopjafa emlékeztet a forradalom hősi halottaira: Herczeg Lajosra, Magócsi Istvánra és Szentkirályi Klárára. Az önkéntes vöröskeresztes ápolónőnek Herczeg Lajos közeli barátja udvarolt, így a teológusok a fiatal nőt szintén saját halottjuknak tekintették.

Jakus Ágnes

Képek: Dobó Márti, Füle Tamás

BÁRCZAY GYULA: ÍGY KEZDŐDÖTT A TEOLÓGIÁN

A budapesti Református Teológia az elnyomatás évei alatt is végig az ellenálló református fiatalok középpontja volt. Hogy csak egyet említsünk: itt született meg az a hitvallás, amely megjárta a külföldet és hazánkban is széles körben elterjedt. A forradalom előtti héten azonban különösen élénk, izgatott légkörben élt az ifjúság. Egyes órákon heves viták zajlottak egyházunk és állami életünk kérdéseiről. A teológusok előtt Az *Ut* legújabb száma mellett a hitvalló nyilatkozat és a többi „apokrif” írás is ott feküdt. Az azóta hősi halált halt Magócsi István vezetésével egy csoport 19 pontba foglalta követeléseit, s azokat a dékán úrral együtt diákszemélyekkel készült október 26-án megtárgyalni. Október 22-én, hétfőn többen részt vettek az Építőipari Műszaki Egyetem nagygyűlésén. Másnap az ifjúság nyilatkozatot küldött a MEFESZ-nek (Magyar Egyetemisták és Főiskolások Szövetsége), melyben az egyetemi ifjúság harcaival való szolidaritását fejezte ki, s elhatározta, hogy teljes egészében részt vesz az Írószövetség által kezdeményezett tüntetésen.

Fél háromkor volt a találkozás a Gorkij fasorban, s a menet úgy indult el, hogy két sor író után egymásba karolva haladt a teológia ifjúsága. A Múzeum körúton találkoztak az egyetemi ifjúsággal, innen együtt mentek tovább s együtt csinálták mindazt, ami a magyar ifjúságot a világ szemében is naggyá tette.

„A menet”

Ezen az első felejthetetlen éjszakán kevesen aludtak a teológián. Voltak, akik együtt harcoltak a ferencvárosi fiatalokkal, a csepeli munkásokkal és az egyetemi ifjúsággal, mások már akkor sebesültmentő szolgálatot teljesítettek, vagy valamilyen más módon hasznosították magukat. Az elkövetkező napokban ki harcba, ki sebesültszállításban, ki élelemszerzésben és más apróbb munkában szolgált, akik pedig otthon voltak, azok a környéken dúló nagy tűzharc miatt a dékán úrral együtt a Ráday Könyvtárban tartózkodtak.

Két hősi halott és hat sebesült! A budapesti Református Teológia ifjúsága éppen úgy küzdött a szabadságért a néppel, mint ahogy azt református őseink tették évszázadokon keresztül.

*Adalékok a Magyarországi Református Egyházban
az 1956-1957-es esztendőben történetekhez.
Bp., Kálvin J. Kiadó. 2006.200.l.*

HERCZEG LAJOS LEVELE A TEOLÓGIÁRÓL
KÖRMENDI LAJOS NAGYTISZTELETŰ ÚRNAK

Kedves Nagytiszteletű Úr!

Felmenthetik végre a hel hársulatan
theológus.

Biztosan készelt már hallani
öcsémek, hogy nem kérszede a remény-
ségünk, mert egy szabalon kerüthünk
ugyan, de nem a második emelkre,
és nem kérszemély szababa, hanem vissza,
az első emelkre, tavalyi, népszemély
szabamba. Így nem vagyunk annyira
magunkban, mint szeretünk volna,
de azért jobb a helyzet, mint tavaly,
mert nagyon csöndes keszörpíet kapunk
társasággal.

Hogyan állunk a tanulás dolgaival?
Van két OT. ~~becs~~ csejéris, egy OT
bevezető, ~~egy~~ UT. csejéris, három óra
bibliai segédhídomány, egy óra refecutó
itabok, 2 óra egyházközeinek, 2 óra humor,
1 egyházi élet, 1 dogmatikáinak és 1
alkohídományon, végül 2 egyházi teo-
logia és 1 homitika óránk van.

Legszívesebben a hel csejéris és a segéd-
hídományok. De öcsőveleiből jókanc' hány-
vel egyeztetünk, az öcsőveleiből kati
evangeliumat. A segédhídományok bírálat

a vidékság körül élő népek értékes
múltját, a bálbeli törvény mondáját és
Hammurabbi orszolát tárgyaltuk eddig.

Sajnos, nem indult öszoivetségi me-
minaráción, sőt az ifjácivetségi is
hiúsculam a jelentősebb vagy máma
miatt, így az egyházközségi nemind-
niumba iralkoztam, s ott - mivel a
reformaó bociával foglalkoztam, -
Kivíngli baplam, Tüdő's István: Kivíngli,
mivel dogmatikus c. könyve alapján.

A nyelvi körül továbbra is az an-
golt tanulom, de most szívet van,
mert szerelt Bodanhegyi professzorunk
Shóciába utazott vagy három héten.

Emyit a tanulmányi részelgről.
Van azonban más is. A sok ifjdom-
ság, aminek egy részét biztosan fel-
szelt olvasni a Szabad Népből. Kötö-
sen az Bodaluni ifjácivetségi nyitottak
bi a szájukat az írók megdöbbentő
szabadsággal. Kéray Tibor, Kék Koltán,
Acsél Tamás, Kőnya György, meg a többi-
ek a nő moros értékeiben "bűnbárá-
tot" gyakoroltak. Regfordult a helyre.
Régem ezt mondják: "Nemcsak bűnbá-
ra, de miéssda nagy credmánya..." Itt:
"Nemcsak ugyan credmánya, de előbb
bi kell járítani a rengeg bűnbá-
ra..."

És a kúrosok bűntudatát hűvelik. Helyi
közéletünkben bűntudat bűntudat még Raykák
bűntudat, s forró bűntudat bűntudat,
ki is bűntudat, de sajnál nem bűntu-
dant, főleg volt a bűntudat. Itt
még még minden a XX. század
közvetlen bűntudat bűntudat, de egy-
előre ennyi is elég.

Itt minden csak az, hogy az
egyik most is bűntudat bűntudat. Itt
bűntudat bűntudat, György Elmer, bűntudat
bűntudat bűntudat bűntudat bűntudat,
amelyek ennyi még itt nem bűntu-
dant, és bűntudat, minden bűntudat
a régi, az egyik bűntudat a nagy
jól bűntudat bűntudat. Azóta ugyan
bűntudat bűntudat a bűntudat bűntudat
bűntudat, de az egyik bűntudat bűntudat
bűntudat bűntudat. Itt bűntudat bűntudat
most is bűntudat, és az egyik
bűntudat bűntudat az, hogy bűntudat. Talán
a bűntudat bűntudat bűntudat az
egyik bűntudat. Itt itt az egyik
bűntudat bűntudat bűntudat bűntudat,
de az egyik bűntudat az, hogy a
bűntudat jól bűntudat a bűntudat. Bűntu-
dant bűntudat bűntudat bűntudat bűntu-
dant, akkor bűntudat bűntudat
bűntudat.

Holnap, kedden, Barczay Gyula és
rolnai kibőlő tanárspedelőnk száján
utazik, egy éves önköndíjjal. Ők az
első fcsok. Ez ugyan még nem
nyár, mert egy fcsok nem onnal
nyarat, de mindenesetre a tavaszi.
napfordulón már teljesültünk, tavaszi-
dik ezen a kérem is.

Lacirol nem írta, majd ír o
maga magáról, csak annyit, hogy
szorgalmasan, lelkiismeretesen tanul.
Ez a legfontosabb.

A hömpyökkel - melyet szegfűszékkel
lő és Bella Bolyán rámbírt - akad-
tame a hányatásban.

Befűződött az önköndíj óra, én is
befűztem a levelem.

Aldás, bélesség!

Lajos.

Bp. 1956. okt. 8-án.

U. i. az első órák, egyházi élet-
ismeret órák közötti vitában rettentően
teremtették és agyancfoltuk Péter J. ügy-
kezelés idején c. citábil (az két legutóbbi
máma.) Huszti Kálmán előadó még sem
kísérlete videni. Tíznek gyakran elő-
fordulnak mostanában.

Lajos.

Kedves Nagytiszteletű Úr!

Jelentkezik végre a két haszontalan teológus.

Biztosan tetszett már hallani Öcsémtől, hogy nem teljesedett a reménységünk, mert egy szobába kerültünk ugyan, de nem a második emeletre, és nem kétszemélyes szobába, hanem vissza az első emeleti, tavalyi négyszemélyes szobámba. Így már nem vagyunk annyira magunkban, mint szerettünk volna, de azért jobb a helyzet, mint tavaly, mert nagyon csendes testvérpárt kaptunk társakul.

Hogyan állunk a tanulás dolgával? Van két ÓT. exegézis, egy ÓT bevezetés,² ÚT. exegézis, három óra bibliai segédtudomány, egy óra reformátori iratok, 2 óra egyháztörténet, 2 ökumené, 1 egyházi élet, 1 dogmatörténet és 1 alkotmánytan, végül 2 gyakorlati teológia és 1 homiletika óránk van. Legérdekesebb a két exegézis és a segédtudományok. Az Ószövetségből Józsué könyvét exegetáljuk, az Újszövetségből Máté evangéliumát. A segédtudományok köréből a zsidóság körül élő népek értékes emlékeit, a bábeli torony mondáját és Hammurábi oszlopát tárgyaltuk eddig.

Sajnos nem indult ószövetségi szeminárium, sőt az újszövetségből is kiszorultam a jelentkezők nagy száma miatt, így az egyháztörténeti szemináriumba iratkoztam, s ott – mivel a reformáció korával foglalkozunk, - Zwinglit kaptam, Tüdős István: Zwingli, mint dogmatikus c. könyve alapján. A nyelvek közül továbbra is az angolt tanulom, de most szünet van, mert szeretett Bodonhelyi professzorunk Skóciába utazott vagy három hétre.

Ennyit a tanulmányi részlegről. Van azonban más is. A sok újdonság, aminek egy részét biztosan tetszett olvasni a Szabad Népben. Különösen az Irodalmi Újságban nyitották ki a

szájukat az írók megdöbbenő szabadsággal. Mérai Tibor, Zelk Zoltán, Aczél Tamás, Kónya Lajos meg a többiek a szó szoros értelmében „bűnbánatot” gyakoroltak. Megfordult a helyzet. Régen ezt mondták: „Vannak hibák, de micsoda nagy eredmények...” Ma: „Vannak ugyan eredmények, de előbb ki kell javítani a rengeteg hibát”... és a bűnösök büntetését követelik. Ilyen körülmények között tartották meg Rajkék temetését, s forró hírek keringtek, de semmi nem történt, fölösleges volt a fáradság. Ma ugyan még mindent a XX. kongresszusra hivatkozva tesznek, de egyelőre ennyi is elég.

A szomorú csak az, hogy az egyház most is hátul kullog. Az évnyitón püspökünk, Győri Elemér, olyan vérlázítóan gyalázatos nyalást művelt, amilyent én még itt nem hallottam, és kijelentette, minden marad a régiben, az egyház halad a maga jól felismert útján. Azóta ugyan megreformálták a missziói szabályrendeletet, de ez vajmi kevés haladást jelent. A terjesztett iratokat még most is elhallgatják, és az egyetlen reménysugár az, hogy rebesgetjük. Talán a közeljövőben változások lesznek az egyházi életben. Mi itt az intézetben próbálunk megtenni mindent, de az legfeljebb arra elég, hogy a theológián jól menjenek a dolgok. Bárcsak megválasztanák Dékánunkat püspöknek, akkor remélhető lenne minden.

Holnap, kedden, Bárczay Gyula és Molnár Miklós tanársegédünk Svájcba utazik egy éves ösztöndíjjal. Ők az első fecskék. Ez ugyan még nem nyár, mert egy fecske nem csinál nyarat, de mindenesetre a tavaszi napfordulón már túljutottunk, tavaszodik ezen a téren is.

Laciról nem írok, majd ír ő maga magáról, csak annyit, hogy szorgalmasan, lelkiismeretesen tanul Ez a legfontosabb.

A könyveket – melyet Nagytiszteletű Úr és Béla Bátyám rámbízott – átadtam a könyvtárban.

Befejeződött az ökumené óra, én is befejezem a levelem.

Áldás, békesség!

Lajos.

Bp. 1956. okt. 8-án.

U. i. Az előző órán, egyházi életismeret órán közös vitában rettenetesen lerántottuk és agyoncáfoltuk Péter J: Újrakezdődések c. cikkét (az Út legutóbbi száma.) Huszti Kálmán előadó meg sem próbálta védeni. Ilyenek gyakran előfordulnak mostanában.

Lajos

1950 Konfirmálkozás

Balról jobbra: Kelemen Béla és Körmendi Lajos lelkipásztor

Hátul középen Herczeg Lajos

ELHULLTANAK LEGJOBBJAINK

Október utolsó napjaiban oly sokszor énekelt Szózatunk e sorai fejezik ki legjobban szívünk fájdalmát.

Magócsi István IV. éves és Herczeg Lajos II. éves társaink a budapesti református teológia ifjú Timótheusai a magyar nemzet szabadságharcában életüket áldozták.

Legjobbjaink voltak, a legkeresztyénibbek, a legszorgalmasabb munkások.

Magócsi Pista a Lónyai utca református Gimnáziumába már azzal iratkozott be, hogy teológus akar lenni. E mélyen átértzett hivatástudat minden tétén meglátszott. Monori földjei a megmondhatóí, mennyi szolgálatot végzett néprajzi kutatásai közben is. Amikor a gyilkos golyó érte, az egyik kórházból sebesült társuk látogatásáról tért vissza Herczeg Lajossal együtt. Útjuk közben egy kis csapattal találkoztak, amely a golyózáportól nem mehetett át a másik oldalra. Fehér zászlók alatt sikerült átsegíteni az édesanyákat, s gyermekeik így nem várták hiába őket -, de ők ketten már nem térhettek vissza szerető édesanyjuk karjaiba. A Lónyai utca 41. számú ház előtt sortűz érte őket. Herczeg Lali azonnal meghalt, Pista kórházban vérzett el. Két nappal előbb mindketten vért adtak, hogy a sebesültek életét mentsék, s rajtuk nem segíthetett senki. Urunk hazahívta őket az Örök Szabad Hazába.

Herczeg Lali csak második éve volt közöttünk, de már láttuk jövőjét. Kitűnő tanuló és nagyon reális gondolkozású fiú volt, tudása élet és nem könyv-ízű volt. Mindenki szerette. S ma már nincs közöttünk. Miért? – ez volt mindnyájunk kérdése. Miért éppen ők? „Mert nem az én gondolataim a ti gondolataitok”... Az akadémia udvarán tartott temetés alapigéjén keresztül

értettük meg: Isten akaratának elvégzésére kell az élet és a halál is.

Megrendítő és felemelő tudat, hogy éppen ők voltak erre az életre és erre a halálra legjobban felkészülve, s a hazahívó szó nem érte váratlanul őket.

A budapesti teológiai akadémia minden jelenlegi és jövő hallgatója örökké megőrzi szívében példájukat és emléküket.

*Csényi György: Reformáció 1956. nov. 4-10.,
Adalékok a Magyarországi Református Egyházban
az 1956-1957-es esztendőben történetekhez.
Bp., Kálvin J. Kiadó. 2006. 201. o.*

Frissen hantolt sír az akadémia udvarán

KÉT KOPJAFÁ – EGY HALOTT

Szentkirályi Klári emlékét ma két kopjafa őrzi: egyik a budapesti Teológián, másik a Farkasréti temetőben. A Teológia kertjébe 1956 novemberében helyezték el, két fiatal teológussal közös sírba, akiket akkor lőttek le, amikor egy öregembert segítettek átmenni az utca túloldalára. 1956 novemberétől 1957 februárig ott domborodott a három fiatal sírja a teológiakertben, a két jóbarát fiúé, meg a lányé, akit ők sohasem láttak. Akkor mindhármukat végső nyugalóhelyükre vitték. A Teológián attól kezdve semmilyen jel nem őrizte emléküket. Klári maradványainak a szülei a Farkasréti temető bejárata felőli balkézre eső főút jobboldalán, majdnem a dombtetőn találtak helyet. Kopjafa, faragott keretfákkal körülvett sírhalom, egy fiatal fenyő meg egy szomorúfűz. És nemzetiszínű szalag, ha hetente letépték, akkor hetente került új szalag a sírra. Telt-múlt az idő, a fenyőt is, a fűzfát is többször kellett visszavágni, csonkolni, hiszen volt idejük megnőni negyven év alatt. Klári szülei közben meghaltak, de a sírt mindig gondozták titkos kezek. Szüleim sírjához arrafelé kell elmenni, így negyven éve volt alkalmam évente többször is látni a sírt. A nagy fordulat 1989-ben következett be: akkor a Teológia három kopjafát emelt az udvaron oda, ahova a három drága fiatal valaha eltemették. A forradalom évenkénti megünneplése után diákok és tanárok megkoszorúzzák azt a helyet.

*Az ácsi gyülekezet néhány tagja a kopjafáknál 2006-ban
(A középső kopjafa felirata oldalt nagyítva)*

Hogy Szentkirályi Klárának miért kellett meghalnia, s hogyan halt meg, azt az alábbi hőskölteményben az arra leghivatottabb, még élő ember írta meg. A szíve vérével, a szenvedés katarziséban s teljesen reálisan fogalmazott. Ezzel szíve kincséből adott valamit közkinccsé. E sorok írója csak annyit jegyez meg, hogy Klárit a gyülekezeti ifjúsági bibliakörből ismerte életvidám, szép leányként, s olyan hősnőként, aki világít a történelem véres-pizskos lapjain.

Köszönöm, Mindenható Isten, hogy ilyen hőskön ragyogtattad fel tisztaságodat!

Egy hajdani ifjúsági bibliaóra-tag a pasaréti gyülekezetből

Két fordulóval szállítottuk be a klinikára az életben maradt áldozatokat, s bevontattuk a sérült teherautót a Köztelek utcai garázsba. Ez a délután azért különösen emlékezetes számunkra, mert az elesettek között volt két kedves theológus barátunk:

Magócsi István és Herczeg Lajos. Ők is a „szeretet parancsát” teljesítették. Egy sebesült társuk látogatásából voltak hazatérőben a Rádai utcába. Karjukon vöröskeresztes karszalag jelezte békés szándékaikat. Egy magatehetetlen öreg nénikét kísérték át éppen az úttesten, a Lónyai utca 43-as számú ház előtt, amikor a golyó érte Őket. Herczeg Lali azonnal meghalt, Magócsi Pista egy órával később, betegágyon. Másnap egynéhány szabad percünk akadt. Beszaladtunk a Theológiára. Pap László dékán megrendülve közölte velünk két tanítványa halálhírét. Már tudtunk róla... Klári könnyes szemmel, mi ökölbe szorított kézzel álltunk meg Herczeg Lalinak a garázsban rögtönzött ravatala mellett. Amikor néhány nappal később ismét a Theológián időztünk, Klári könnyezve, mélyen meghatódva hosszú perceket töltött Lali sírja előtt. Akkor még nem tudta, mi sem gondoltuk, hogy szomszédja lesz Lalinak, s az a föld, melyen állt, nem sok idő múlva az ő testét fogja befogadni az örök nyugalomra.

Confessio. 2001/4. 65. és 72. oldal.

HŐSÖK ÉS HARCOK NYOMÁBAN

A Lónyai utca egyik sarkán kicsi rózsaszínű papírlap függ. Rajta szürke név: „Herczeg Lajos”. Alatta kézzel rajzolt kereszt. Egy napon át kísérgette golyózáporban vöröskeresztes zászlóval az utca egyik oldaláról a másikra az élelem után járó édesanyákat. Mikor az utolsót is átkalauzolta, hősi halált halt. A papírból készült emléktáblán egyre több virág gyűlik...

Új Ember: 1956. XII. évf. 44.sz.

TEMETÉS A SZÜLŐFALUBAN 1957. JANUÁR 19.

IGÉRJÜK ÉS FOGADJUK...

(A budapesti Református Teológiai Akadémia hallgatói nevében elmondotta: Papp Vilmos szénior)

Ésaiás 49, 14-15.

Csak másfél év telt el azóta, hogy egy nyílt szemű, okos tekintetű fiatalember jött a budapesti Teológiára, és a tanévnyitás ünnepélyes pillanatában fennhangon fogadalmat tett:

„Minden igyekezetemmel azon leszek, hogy belőlem Krisztus bátor hitvallója, anyaszentegyházunk önzetlen munkása és engedelmes eszköze váljak. Erre az Isten dicsőségét munkáló szolgálatára életemet boldog örömmel felajánlom.”

Herczeg Lajos testvérünk szó szerint értette fogadalmát. Akkor, amikor legtöbbször pincék mélyén várták az életet, ő a szolgálatra hívó szót követte.

Betegágyon elhunyt szerettünk kihűlt teste mellett könnyezve állunk meg. – Halált megvető hősök koporsójánál tisztelettel és csodálattal adózunk életüknek, tettüknek, emléküknek. – Hitük parancsát, a szeretet szolgálatát életük árán is végrehajtó hitvallók nyitott sírjánál az Egek Istenét, a Világ Megváltóját

magasztaljuk azért az életért, mely eléggé áldássá, a hűség és szeretet példájává lett, mely sokáig ott áll majd előttünk, mint Istenhez vezető útmutató.

Amikor korán ellobbant fiatal életet kísérünk el a temetői kertbe összetörve vagy dacosan, kétségbeesve vagy számon kérve kérdezzük: Miért? – Hitvalló sírja előtt állunk. Ilyen kérdést feltenni: kegyelelsértés. Istentől kapott hitünk, Jézus-adta reménységünk megingathatatlan szikláján állva bizonyosan tudjuk, szolgálatáért drága jutalmat kapott. Isten színe előtt állva szemlélheti azokat a titkokat, miket köztünk élve fáradhatatlanul, szent buzgósággal vágyott megsejteni.

Hitvallók sírjánál nem szabad elcsüggedni! Hitvallók sírjánál szent fogadást kell tenni. Azok, akik ezt az életet kioltották, még nagyobb lángot szítottak fel. Üzenjük nekik: Herczeg Lajos nyitott sírjánál állva, példáját látva ígérjük és fogadjuk, hogy Isten országának még hűségesebb, még állhatatosabb, még elszántabb munkásai leszünk.

Ígérjük és fogadjuk, hogy Isten munkatársaiként, anyaszentegyházunk szolgálóiként még forróbban szeretjük népünket, még hívebben teljesítjük hivatásunkat, még elszántabban leszünk vele egyek küzdelmeiben és dicsőségében!

Ígérjük és fogadjuk, hogy semmi sem rettent el bennünket attól a szeretettől, melyet Isten a Krisztus Jézusban kinyilvánított, s melynek visszfényét testvérünk életében és halálában felcsillantott.

Édes Testvérünk, kedves Barátunk és szolgatársunk, ismételten elbúcsúzik tőled második otthonod, Alma Matered: a budapesti Teológia. Tanáraid nem felednek el. Társaid örökké szívükbe zárnak.

A kegyelem Istene legyen velünk küzdelmeinkben, legyen irgalmas mindannyiánkhoz halálunkban!

DR. PAPP VILMOS SZÉNIOR

Herczeg Lajos dunántúli sarjadék. 1935. szeptember 18-án született. 1956-ban 21 éves. Második évét tölti a teológián. Ácsi lelkipásztora a katonás, tudós Körmendi Lajos – aki turkológiával és hebraisztikával, no meg magyar őstörténettel foglalkozik -, nemcsak gyülekezetét tartotta rendben”, de tanítványi kört is nevelt maga körül. Ezek egyike volt Herczeg Lajos. Ő nem úgy somfordált be a Teológiára, hogy „hadd lássuk, mi van itt”, hanem komoly programmal érkezett.

A Teológia épületének homlokzata és bejárata (Fotó: Gubó Gréta)

Átlagon felül érdeklődött az ószövetségi tudományok iránt. Tanulmányait nemhogy jelesen, de kitűnően folytatta. Egyházának nagy ígérete volt.

6. felév

Az 1955. évi iskolai év

Az előadások címe, az előadó tanárak nevei	hallgatási	A tanár bizonyítja a jelentkezőt a félév kezdetén	Az előadások tárgyában tetteltelt megadottan
Reiter, nyelvi	5	2m	igen
Dr. Pap, László			nyel.
Görög, nyelvi	5	Dr. Budai	igen
Dr. Budai, György			györg
Bibliaismeret	3		igen
Dr. Budai, György			györg
Egyháztörténeti és -élet	2		igen
Dr. Balogh, József			nyel.
Magyar nyelvi	2		igen
Dr. Balogh, József			nyel.
Hitvallásaink	2	Balogh	igen
Dr. Nagy, Barna			nyel.
Teológiai enciklopédia	1	M-N	igen
Dr. Nagy, Barna			nyel.
Teológiai enciklopédia	2		igen
Dr. Bencz, Mihály			nyel.
Hitvallásaink	1		nyel.
Dr. Bencz, Mihály			nyel.
Hitvallásaink	3	Balogh	nyel.
Dr. Cseh, János			nyel.

A Theológiai Akadémia hallgatóinak névszáma
 félévre beírta
 Budapest, 19... év hó napján
 theol. akadémiailag igazgató.

7. felév

A félévi kollokvium

elője	eredménye	a tanár aláírása	Megjegyzés
11.	jó	2m	
12.	jó	Budai G.	
13.	jó	Budai G.	
14.	jó	Budai G.	
15.	jó	Budai G.	
16.	jó	Budai G.	
17.	jó	Budai G.	
18.	jó	Budai G.	
19.	jó	Budai G.	
20.	jó	Budai G.	
21.	jó	Budai G.	
22.	jó	Budai G.	
23.	jó	Budai G.	
24.	jó	Budai G.	
25.	jó	Budai G.	
26.	jó	Budai G.	
27.	jó	Budai G.	
28.	jó	Budai G.	
29.	jó	Budai G.	
30.	jó	Budai G.	

E félév folyamán megavisele a Theológiai Akadémia székfoglalóval volt.
 Budapest, 19... év hó napján.
 theol. akadémiailag igazgató.

A szorgalom elismerése Herczeg Lajos leckekönyvének 4. rovatában

Évfolyamtársa, jó barátja volt a Monorról érkezett Magócsi István. Szülei egészen mást ambicionáltak. Szívesen látták volna, ha fiúk orvosnak készül. Ő azonban mindenképpen lelkész szeretett volna lenni. Lehet, hogy a korábban jelentős és kiterjedt ifjúsági munkát végző lelképásztora: dr. Fonyad Dezső tanítása élt benne? Mindenesetre először szülei kedvében akart járni: a pécsi orvostudományi egyetemre jelentkezett be. Ide azonban „osztályidegen” származása miatt nem vették fel. E tényt örömmel jelentette szüleinek. Ők ezek után már nem elleneztek gyermekük szándékát.

Sok másokkal együtt ők is ott voltak a Rádió előtti tüntetésen, s az egyetemisták minden megmozdulásában részt vettek. A forradalom napjaiban a kommunista hatóságok kijárási tilalmat rendeltek el. Ez azt jelentette, hogy alkonyat után – október végén ez 5 óra körül kezdődik – aki az utcán mozog, arra mind az orosz katonaság, mind bérenceik, a magyar karhatalmisták, szó nélkül tüzelnek. A szomszédos Lónyai u. 41-ből egy idős asszony kétségbeesetten húzódott be a Teológia épületébe. Herczeg Lajos és Magócsi István készségesen vállalkoztak arra, hogy vöröskeresztes lobogóval hazakísérik az idős asszonyt. Haza is értek vele. Mikor visszaléptek az utcára, dum-dum golyókkal (ezek nemzetközileg tiltott lőszerrek!) meglőtték a két teológust. Herczeg Lajost szíven találták. A robbanógolyó fél mellkasát szétvetette. Magócsi Istvánt lábon érte. Leszakított lábbal vitték be a Rókus Kórházba, ahol elvérzett.

*Papp Vilmos:
Negyvenegy prédikátor.
XX. századi magyar
„gályarab” prédikátorok
II. Új Berea. Bp.[é.n.]*

1989-BEN TÁBLÁT HELYEZTEK EL MAGÓCSI ISTVÁN ÉS
HERCZEG LAJOS EMLÉKÉRE

A BUDAPESTI

REFORMÁTUS TEOLÓGIAI AKADÉMIA FALÁN

Az emléktábla-avató ünnepségen felolvasott Igét, imát és emlékbeszédet közöljük:

*(Az Igét felolvasta és imádkozott Szabó Mihály mohácsi
lelkipásztor, az emlékbeszédet Varga László kecskeméti
lelkipásztor tartotta)**

„Az lesz az én Atyám dicsősége, hogy sok gyümölcsöt teremtek, és akkor az én tanítványaim lesztek.

Ahogy engem szeretett az Atya, úgy szeretlek én is titeket: maradjatok meg az én szeretetemben. Ha parancsolataimat megtartjátok, megmaradtok a szeretetemben, ahogyan én mindig megtartottam az én Atyám parancsolatait, és

megmaradok az ő szeretetében. Ezeket azért mondom nektek, hogy az én örömöm legyen bennetek, és örömtök teljessé legyen.

Az az én parancsolatom, hogy úgy szeressétek egymást, ahogyan én szerettelek titeket. Nincs senkiben nagyobb szeretet annál, mintha valaki életét adja barátaiért. Ti barátaim vagytok, ha azt teszitek, amit én parancsolok nektek. Többé nem mondalak titeket szolgálknak, mert a szolga nem tudja, mit tesz az ura. Titeket azonban barátaimnak mondalak, mert mindazt, amit hallottam az én Atyámtól, tudtul adtam nektek. Nem ti választottatok ki engem, hanem én választottalak ki, és rendelvek titeket arra, hogy elmenjete és gyümölcsöt teremjete, és gyümölcsötök megmaradjon, hogy bármit kértek az Atyától az én nevemben, megadja nektek. Ezeket azért parancsolom nektek, hogy szeressétek egymást.” (Jn 15,8-17).

Imádkozzunk!

Mennyei Atyánk! Hálás szívvel emlékezünk a Te tanítványaidra, és a mi teológustársainkra, akik 33 évvel ezelőtt hősi halált haltak. Elhívtad őket, hogy legyenek tanítványaid, hogy sok gyümölcsöt teremjenek a Te dicsőségedre. Odáig nem juthattak el, hogy végzett lelkipásztorokként hirdessék igédet, de teológusként megélhették parancsolatodat, hogy „szeressétek egymást, ahogyan én szerettelek titeket.” Hogy nincs senkiben nagyobb szeretet annál, mintha valaki életét adja barátaiért. Ettől a Te parancsolatodtól indítatva mentek segíteni. Élték meg a szeretetet, amit Tőled kaptak, áldozták életüket. Köszönjük, hogy amire elhívtad őket, amire készültek, megtehették. Életükkel, halálukkal ígét hirdethettek, a Te dicsőségedre gyümölcsöt teremhettek. Köszönjük, Urunk, hogy nem hagytál tudatlanságban azok felől, akik elaludtak, hogy nem kell bánkódnunk, mint a többieknek, akiknek

nincsen reménységük, mert mi hisszük, hogy amint Jézus meghalt és feltámadt, úgy fognak feltámadni a mi testvéreink, barátaink is. Hogy Te, Istenünk, őket is előhozod azokkal együtt, akik elaludtak Jézus által, övele együtt. Hogy teológustársainkra is igaz a Te Igéd, hogy „boldogok a halottak, akik az Úrban hálnak meg”. Köszönjük, hogy ők is megismerhették megváltó szeretetedet, hogy nekik is adtad az örök élet bizonyosságát, és hogy a feltámadás és az örök élet bizonyosságával gondolhatunk rájuk. Kérjük, így adj vigasztalást a hozzátartozóknak és mindnyájunknak, akik előrement testvéreinkre, barátainkra emlékezünk ezen a mai napon!

Imádkozzunk a mi magyar népünkért, hazánkért, országunk szabadságáért, amelyért annyi vér folyt, amelynek oltárán áldozták teológus testvéreink is életüket. Áldd meg, Istenünk, a mi magyar népünket! Határainkon belül és határainkon kívül élő magyarokat. Te adj népünknek kibontakozást, felemelkedést, mindennapi kenyeret, megbékélést, békességet és szeretetet. Add a lelki kenyeret, a Te Igédet, hogy sokan meghallják szavadat ebben az országban. Adj lelki ébredést népünknek, hitben megújulást egyházunknak!

Könyörgünk határainkon túl élő magyarokért is, különösen Erdélyben, rendkívül nehéz helyzetben élő testvéreinkért. Tőkés László református lelkipásztor testvérünkért, lelkipásztorokért, gyülekezetekért, magyarokért. Őrizd meg őket, Te adj erőt, vigasztalást és reménységet nekik!

Áldd meg, Urunk, Teológiánkat, amelynek falai között emlékezünk meghalt teológus testvéreinkre. Ők már nem hirdethetik Igédet, de mi, akik itt készültünk fel, és akik most készülnek szolgálatodra az Alma Mater falai között, diákokat, tanárokat, lelkipásztorokat. Áldj meg, Urunk, hogy életünkkel és szavunkkal hirdethessük hatalmat, szeretetedet. A

megtérés és megújulás evangéliumát, amelynek továbbadására kiválasztottál és elhívtál. Atyánk, hallgasd meg imádságunkat szent Fiad érdeméért. Add nekünk szent lelkedet vigasztalásra, megújulásunkra, hogy a Te dicsőségre élhessünk. Ámen.

EMLÉKBESZÉD

Kedves Testvéreim! Kedves Családtagok! Kedves volt teológustársak!

1956. október 23-án reggel szokásos reggeli áhítaton voltunk együtt. Magócsi István volt soron a szolgálatra. Az Igét olvasta a Prédikátor 3-ból: „Mindennek rendelt ideje van és ideje van az ég alatt minden akaratnak. Ideje a születésnek, és ideje a meghalásnak”. Megmaradt nagyon ez az Ige bennem és tudom, sokunkban. Hisz október 23-án reggel mi már éreztük, hogy valami nagy dolog készül. Csak azt nem tudtuk, hogy aki ezt az ígét hirdeti, életét adja ezért. 33 év telt el azóta. Sokszor eszembe jutott az a reggeli áhítat: „Mindennek rendelt ideje van”. És ma, amikor 33 év után egy olyan kötelességet teljesítünk, amit eddig nem tehettünk, újból átéljük: „Mindennek rendelt ideje van”. Csak mi nem értjük sokszor a Rendezőt, az Urat. Hányszor kérdeztük azóta is: Miért, Uram? Mint ahogy kérdeztük 1956. október 28-án este, amikor az ugyancsak a Prédikátor 3 alapján szóló esti áhítatot szakította meg Pap László dékánunk és jelentette be a szörnyű hírt: Herczeg Lajos meghalt. Magócsi Pista súlyosan megsebesült. Másnap jött a hír: már ő is halott. „Mindennek rendelt ideje van”. Akkor az áldozatnak igaz ideje volt, hogy valóban átéljük és megértsük, „nincs senkiben nagyobb szeretet annál, mint ha valaki életét adja az ő barátaiért”, mert így haltak meg. Szolgálat közben, a szeretet szolgálata közben. Valóban, halálukkal bizonyították szeretetüket. Ők voltak azok ketten, akik a legkülönbek voltak köztünk. Ma már nagyon világosan

látjuk. Meg kellett halniuk, de haláluk nem volt értelmetlen és hiábavaló. Mert az ő haláluk bizonyossága volt annak, hogy ami 1956 októberében történt, az nemes célért, egy szebb, egy jobb életért, egy szebb és jobb jövőért történt. Hogy mit éreztünk akkor, talán legjobban kifejezi az a vers, amit a halott Herczeg Lajos testén találtunk egy nemzetiszínű szalaggal, amikor áthoztuk ide a teológiára.

(A 75.-76. oldalon közölt verset; EMLÉKEZÉS; a nemzetiszínű szalagon írt másik verssel együtt Elmondta Varga Ágnes teológus)

Igen, „Mindennek rendelt ideje van” és „ideje van az ég alatt minden akaratnak, ideje a születésnek és ideje a meghalásnak”. És volt ideje a hallgatásnak. Az emlékek csendes őrzésének, hordozásának. Az emlékeknek, amint az a nemzetiszín zászló, ami most az emléktáblát takarja, melyet 23-án délután egy Rákóczi úti ablakból dobtak nekünk, hogy azzal vonuljunk tovább, 33 évig rejtve megőriztetett. Úgy őriztük, ápoltuk, egymás közt sokszor felelevenítettük azt a csodás, de mégis fájdalmas 1956-os őszt. Mi tudtuk az első perctől kezdve, hogy eljön az idő, amikor méltóképpen lehet majd emlékezni halottainkra, csak azt nem tudtuk, hogy megérjük-e. Mikor lesz ideje már a csendes emlékek őrzése után a méltó emlékéllátásnak? Az Úr kegyelme ezt is elhozta, mert ideje van az emlékezésnek és a visszatekintésnek.

Kedves Herczeg Nényi! Kedves Marika! Lalira és Pityura mindig büszkéik lehetnek. Büszke lehet az egész család. Ők hősök voltak. Az ő életük, ha 20 évesen tört is derékba, teljes és értelmes élet volt. Az Úrnak szolgáltak életükben és haláluk pillanatában is. Akkor, amikor élték azt az életet, ami igazán a krisztusi élet, a másokért való élet. Legyen áldott emlékük mindannyiunk szívében, és az az emléktábla, amit ma állíthatunk, őrizze az Almamater falán kőbe vésve is

emléküket. „Nincs senkiben nagyobb szeretet annál, mintha valaki életét adja barátaiért”, Mi ma barátainkra emlékezünk. Magócsi Istvánra, aki Monoron 1934. július 24-én született, Herczeg Lajosra, aki Győrben 1935. szeptember 14-én született, 1956. október 28-án halálukkal bizonyították szeretetüket.

Kedves Testvéreim, Barátaim! Úgy érzem, ezekben a percekben még kell, hogy valakire emlékezzünk. Arra, aki Igével bocsátott el bennünket 23-án, ebéd után. „Minden szabad nekem, de nem minden használ, minden szabad nékem, de nem minden épít” – mondta megrendült hangon Pap László dékán. Ne feledjétek - folytatta -, hogy ti, magyar református teológusok vagytok. Úgy járjatok, úgy viselkedjétek, hogy használjatok és építsetek. Ő volt az, aki velünk volt attól a perctől fogva végig a nehéz napokban. Éjjel és nappal. Édesanyánk és édesapánk helyett igyekezett vigyázni ránk. Ő az, aki derékba tört életpályájával ugyancsak életét adta azért, ami 1956. október 23-án elkezdődött. Szeretnénk kérni mindenkit, aki szerette, becsülte, tisztelte őt, hogy a következő év október 23-án a hősi halált halt teológusok táblája mellett az ő emléktábláját avassuk majd fel.** mert az Ige mondja: „Az igaznak emlékezete áldott, a hamisnak neve pedig megrothad.

*Adalékok a Magyarországi
Református Egyházban az 1956-1957-es
esztendőben történetekhez. Bp. 2006.
Magyarországi Református Egyház Kálvin
J. Kiadó. 521-524 o.*

EMLÉKEZÜNK

Osztálytársak voltunk

A nevelőtestület tagjai balról jobbra: Gombás István, Petzke János, Kissné Méri Ilona, Borvendég Károly igazgató, Csere József osztályfőnök, Gombás Györgyné Kelemen Ilona, Vízvári Dezső

Az első sor közepén Herczeg Lajos az osztályászlóval

Azok közé tartozom, akiknek megadatott, hogy az általános iskolában egy kiváló embernek, Herczeg Lajosnak osztálytársa lehettem. Az osztályban sok nagyon jó tanuló volt, de Lajcsi – mi csak így hívtuk – utolérhetetlen volt tudásban, emberségben, segítőkészségben. Soha nem érezte velünk tudását, szellemi fölényét és családi hovatartozását. Állandóan segítette tanulmányaiban gyenge diáktársait, akik így el tudták végezni megfelelően a tanéveket, végül a nyolcadik osztályt is.

Ha a forradalomban nem esett volna áldozatul, akkor az egész ország büszke lenne rá. Biztos vagyok benne.

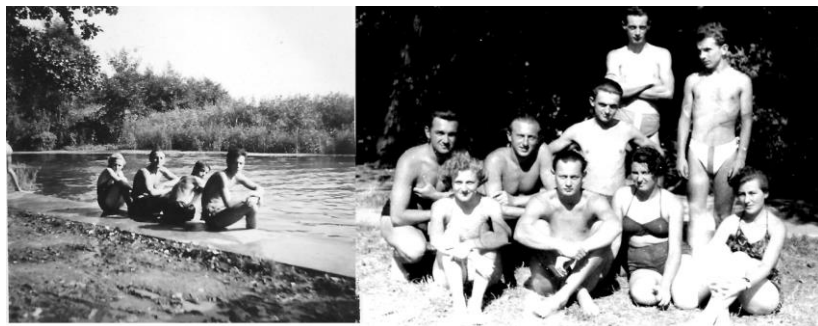
Vasváriné Koós Klára

EMLÉKKÉPEIM HERCZEG LAJOSRÓL

Óráközi szünetekben az iskola udvarán különböző csoportokban játszottunk. A fiúk csapatokba rendeződve fejeltek vagy rúgták a teniszlabdát; a többiek fogócskáztak vagy nézték a játszókat. Lajcsi hol egyik, hol másik csoportba állt be. Ha fejeltek, azt szívesen és irigykedve néztem, mert Ő az egészen alacsonyan szálló labdát is - szinte lehasalva – vissza tudta fejelni. Máskor csoportba verődve vicceket meséltünk, nagy nevetések között voltunk együtt. Nem tudom megfogalmazni hogyan is volt, de elfogadtuk mindig, amit javasolt, tőle kérdeztük többnyire, mit játsszunk.

Két évfolyam osztálya volt a templomdombon akkor, az övék és a miénk. Az egyik szünet végén Csere József tanár úr – az aznapi ügyeletes – sorakoztatott bennünket. Lajcsi egy nagy könyvvel a kezében zihálva, izzadtan éppen akkor érkezett. Azt hittük baj lesz, mert az iskola udvarát nem volt szabad szünetben elhagyni. De másképpen történt. A tanár úr a következőket mondta: „Az elmúlt történelem órán az új anyagot magyaráztam a nyolcadik osztályban. Eközben Lajos jelentkezett, és udvariasan kijavított az anyagban. Tudtam, hogy igaza van, de az osztály előtt kellemetlenül érintett, hogy elfogadjam a javítását. Látom nála az otthonról most hozott könyvet, amivel bizonyítani tudná igazát. Köszönöm, nem kell. Tudom, hogy igazad volt. Látjátok gyerekek, az ember mindig tanul. Az igazságot vállalni kell!!

Mindketten nagyot nőttek a szemünkben.

Tatai képek a Fényes fürdőről. Bal oldali kép: Lajos a kép jobboldali szélén.

A második képen az első sorban balról jobbra: Marcsik Pötyi, Herczeg Lajos, Héregi Eszter, Róka Katalin; második sor: Csoknyai Pál (osztálytárs, Lajos legközelebbi barátja), Héregi Kálmán, Péntek László, Herczeg Pál, Hiszek Nándor

Az általános iskola elvégzése után szünidőben gyakran jártunk kerékpárral mintegy 10-15 fős baráti körrel fürödni, időjárástól függően a tatai Fényes fürdőre vagy a közelebbi dunaalmási strandra, illetve a Concó lovadi szakaszához helyben. Utóbbi fürdőhelyünk volt a legmélyebb, az idősebb ácsiak szerint amerikai bomba esett oda a háborúban. A fiatalok szeretnek versenyezni, sőt versengeni is, valaki kitalálta, ússzunk le a vízmeder aljáig. A bizonyíték, hogy elértük a meder alját, legyen egy marék kavics, vagy iszap. Természetesen Lajcsi hozott csak fel kavicsot, persze többször is.

Egyszer a Lovadi rétről ajándékozta meg Édesanyámat egy kékes-lilás virágú illatos mezei virággal (*Clematis alpina* - *havasi iszalag*). Anyám elültette és szerette, gondozta az élő virágot. Ma is megvan az udvarunkban. Szaporulatából két kis bokrot szüleim sírján is gondozunk. Mama névadása alapján Lajcsi-virágnak nevezzük.

Nyáron Lajcsi családtagjaival együtt, az iskolai szünet idején a családi gazdaságban, tehát a mezei munkában vett részt; kapált, kaszált, szőlőt művelt, tette, amit kellett.

Keresztanyámtól konfirmációm alkalmából egy nyakkendőt is kaptam. Nekem addig nem volt, ezért azután elkezdtem hordani. A vasárnapi istentiszteletek előtt a templom mellett rendszerint többen összegyűltünk, beszélgettünk. Lajcsi megjegyezte, hogy szerinte csak az viselhet, viseljen nyakkendőt, aki már vitte valamire, mert az nem öltözet, hanem jelkép. Ez a megjegyzés mindmáig kísért. Ha lehet, nem illetlenség, elhagyom a nyakkendőt.

Egy társaságban róla beszélgetve valaki megjegyezte, hogy őt Isten pazarló jókedvében teremtette és ajándékozta meg talentumokkal. Én is hiszem, hogy több talentumot kapott. De nem ásta el azokat. Gyarapította, ahogy csak tudta nagy szorgalommal, és készen is volt az elszámoláskor. Haláláig igyekezett a gyarapítással.

Héregi Kálmán

HERCZEG LAJOSRA EMLÉKEZEM

Első emlékem általános iskolás koromba nyúlik vissza. Anyák napján, ötödikes koromban, a „Bujdosó tündérek” című színdarabot adtuk elő. Lajos volt szerepe szerint Miska, én voltam Tömpike, aki Tündérországból a boszorkányok elől el tudtam menekülni. Azért jártam a földön, hogy keressek egy földi fiút, aki a többi törpe társamat majd ki fogja szabadítani a boszorkányok fogságából. Lajos lett ez a szabadító.

Érettségi vizsgája előtt súlyos betegsége lett. Otthon készült az érettségire, nem járt a gimnáziumba. Ragyogó elméje akkor is érvényesült. Betegsége ellenére kitűnően tette le az érettségit.

Teológiára került. Én is követtem őt 56 októberében a Teológián. Hamarosan jöttek az októberi napok. Ő részt vett az egyetemi ifjúság szervezkedésében. Emlékszem Egerben is voltak Magócsi Istvánnal.

Ők lettek a Teológiai Ifjúság képviselői, hivatalos képviselői is. Az október 23-i felvonuláson az Írószövetség után mi teológusok vonultunk. Felemelő élmény volt. Aztán jöttek a nehézségek. A Rádiónál egyik teológus társunk comblövést kapott, kórházba került. Lajos és Pista elmentek meglátogatni őt a kórházba. Amikor a látogatásból visszaértek, a Teológia portáján többen együtt voltak Lónyay utcai asszonyok. A kijárási tilalom miatt nem mertek hazamenni. Szerettek volna, de nem mertek. Akkor Herczeg Lajos és Magócsi István, vöröskeresztes szalaggal a karjukon, vállalkoztak, hogy hazakísérik az asszonyokat. A Kinizsi utca Lónyay utca keresztedződésénél vezették át az asszonyokat egyenként. Amikor ezzel a feladattal végeztek, és jöttek volna már

kettesben vissza, akkor kapták a halálos lövést. A lövés valószínűleg a Lónyay utca Nagykörút felőli végéről, háztetőről érkezett. Lajos azonnal meghalt, mert szívét érte a lövés: Pistát kórházba szállították, ő térdlővést kapott. De a lelkiismeret vádolása miatt (magát vádolta Lajos halála miatt) pár nap múlva Ő is belehalt sérüléseibe.

A Teológián szobatársak voltunk. Emlékszem néhány nappal halála előtt egy esti beszélgetésre. Valahol kint volt Lajos a városban, ahol a forradalomban meghaltakat is meglátta egy gyűjtőkamrában. Ma is emlékszem, hogy milyen megrendülten beszélt erről az élményéről. Talán előre megérezte azt, hogy reá is ez vár?

Holttestét a Lónyay utcaiak nagy részvételrel szállították át a Teológiára. A Teológia udvarán temettük el Őt. Dr. Papp László dékán temette őt az Ézsaiás 55,8 versével: „Mert nem az én gondolataim a ti gondolataitok, és nem a ti útaitok az én útaim, így szól az Úr.”

Ácsi temetése később történt meg, ahol a Teológia küldöttségét Dr. Papp Vilmos tanársegéd vezette.

Amikor életére gondolok, mindig az ige jut eszembe, amit Jézus így fogalmazott meg: „Nincsen senkiben nagyobb szeretet annál, mintha valaki életét adja az ő barátaiért.” (János 15, 13.) Lajos is életét adta barátaiért. Emléke legyen áldott.

Péntek László nyugalmazott esperes lelkész.

MINDENKOR SZERETETTEL GONDOLVA EMLÉKEZEM AZ OSZTÁLYTÁRSAKRA ÉS LAJOSRA

*Csoportkép a gimnázium udvarából. Jobbról balra a harmadik Lajos.
Középen dr. Abaffy Béláné osztályfőnök.*

Herczeg Lajos volt gimnáziumi osztályunk tudásban első tanulója, mindenkor mindent tudott. Matematika órán, amikor nehéz szöveges egyenlet következett, Abaffy tanárnő kérésére jól megmagyarázva levezette azt a táblánál.

Született tehetség volt. Órákon többször beszélgettünk, ki mi szeretne lenni. Halmos tanár úr javasolta Lajosnak, hogy legyen katonatiszt. „Jó magas, derék fiú vagy, megfelelneél nagyon.” Lajos válasza: „Majd meglátjuk még, tanár úr.” Osztályfőnöki órán sorban, ahogy ültünk, a padokból felállva mindenki elmondta, mi szeretne lenni. Lajos ekkor azt mondta, ő valami nagy dolgot, hőstettet szeretne tenni. Tovább mit mondott, arra már nem emlékszem, ez azonban igen

emlékezetesen megmaradt bennem. Elgondoltam, milyen nemes, nagylelkű, hogy ilyenre gondol.

Akkor azt nem lehetett megmondani, hogy a Teológiára készül. Tízpercben az udvaron egy-két megbízható társnak mondta el, ott beszélgettünk, hogy járunk templomba. Majd teltek, múltak az évek, és én lelkész felesége lettem. Vártam, hogy majd jön hozzánk Lajos legátusnak. Ebben az időben kitört az 56-os forradalom. Jött a szomorú hír, hogy Lajos és egy társa befejezte földi pályáját. Szomorú lettem, mivel egy erős tagja, oszlopa lett volna református egyházunknak, és ilyen fiatalon örökre elment.

Sajnos, csak emlékét tudjuk őrizni.

Enyingi Győzőné Szij Éva volt középiskolai osztálytárs

Gimnáziumi csoportkép. Balról jobbra a harmadik Lajos. A kép alatt közösen aláírása (Lajcsi).

EMLÉKEIM

A háború utolsó idejében a Herczeg család nyugatra menekült. Negyedik osztályosok voltunk, amikor Herczeg Lajos osztályunkba került.

Csupa titokzatosság vette körül. Hozzánk képest „úri” családból származott, nyugatról tért vissza, igen jó tanuló volt; megjelenésében is volt valami nemesség, ami már akkor is megkülönböztette társaitól, tőlünk. Minden játékunkban benne volt, egyáltalán nem volt büszke vagy rátarti. Egyszer csak elkezdett nekem leveleket írni. Tartalmukra nem emlékszem, csak egy mondatra: „Azért írom zöld tintával, mert így szebb.” Anyám megtalálta a leveleket, én tűzbe dobtam őket, és ettől kezdve haragudtam Lajcsira, mert így hívtuk.

Hetedik-nyolcadikban az utolsó padban a fiúk felőli széken ültem. Ő elhagyva a helyét, ahova ültették, mellém ült. Gyöngyvirág-nyílás idején minden reggel egy csokor gyöngyvirág volt a padomban. A szép csokrocskát biztosan édesanyja kötötte. Mikulásra hatalmas aranyos virgáccsal lepette meg.

Nyolcadikban hahotával fogadtuk, amikor nullásra vágott hajjal jelent meg a tavasz beköszöntével.

Gazdag könyvtárunk volt, sokat olvasott, mindent tudott. Engem is ellátott olvasnivalóval. A Monte Cristót, Jókait, Gulácsi Irén: Fekete vőlegények c. könyveket így olvashattam.

Nyolcadik év végén (már akkor államosított iskolába jártunk) ballagáskor elmentünk a református és a katolikus templomba is hálaadásra. Volt osztályzászlónk. Ketten vittük végig a falun, Lajcsi és én.

A gimnáziumi évek alatt naponta megvárt, együtt jöttünk-mentünk az állomásra és az iskolába. Akkor végig a mögöttem lévő padban ült.

Hetedikesek voltunk, amikor gyülekezetünk új, fiatal lelkészt kapott. Körmendi Lajos tiszteletes nagyműveltségű, világjárt lelkész volt, elkápráztatott bennünket filozófiai kérdéseket feszegető magyarázataival, igehirdetéseivel. Nemcsak minden istentiszteletre, hanem hetente bibliaórákra is jártunk. Mindketten ott voltunk minden alkalmon. Rendszeresen naponta ugyanazt a részt olvastuk a Bibliából, majd megbeszéltük. Nem emlékszem, ő milyen tisztséget kapott az ifjúsági gyülekezetben; én az ifjúsági gondnok voltam, de nem emlékszem, milyen teendőim voltak.

Mindketten jól sportoltunk. Akkoriban az MHK (Munkára, Harcra Kész) mozgalom dívott. Ennek keretében szinte minden héten valamilyen komáromi, helyi, tatai járási, esztergomi megyei versenyen vettünk részt. Együtt jártunk edzésekre is a tatai edzőtáborba, Esztergomba.

Gyakran jártunk az iskolával mozielőadásokra. Főként szovjet filmeket láttunk. Ezek közül emlékszem valami grúz hősről és fiáról szóló filmekre, a Tizenöt éves kapitány-ra, s egy, az olasz carbonari mozgalomról szólóra. Magyar filmek közül a Déryné, a Liliomfi, a Budapesti tavasz, az Állami áruház jut eszembe. Olvastuk a Tolsztoj regényeket. A Feltámadást, az Anna Kareninát, a Háború és békét. Ezeket mind megbeszéltük. A Duna-parton órákig sétálva ilyen megbeszélésekkel töltöttük az időt vonatra várva, hiszen a gimnáziumból jövet sokszor várakozni kellett a menetrend szerinti vonatra.

Ő olvasta Hugo: Nyomorultak c. regényét. Fejezetről fejezetre elmesélte nekem. Később Budapesten a Corvin moziban

játszották a regényből készült filmet. Már csak egyedül nézhettem meg. Utána huszonegy szál piros szegfűvel belopóztam a Teológia udvarára és a sírok helyére dobtam.

A sok hősről, hősi küzdelmekről szóló történet feltámasztotta, erősítette bennünk a vágyat: „Használni akarunk!” „Hősi tetteket szeretnénk végrehajtani!” – amint a filmek, könyvek hősei. „Jók, áldozatkészek szeretnénk lenni!” – mint azt a bibliai tanulmányaink diktálják.

Talán innen fakadt, hogy Lajcsi elment Sztálinvárost építeni egy építőtáborba. Hemingway: Öreg halász és a tenger c. regényét meg a Kalevalát hozta ajándékba.

Harmadik év végén valamin összekülönböztünk. Istenes Gabi tanárnőnk kijött Lajcsi szüleihez (gondolva, hogy nekik nem tetszem), békítsenek ki bennünket, mert jó hatással vagyunk egymásra.

Nem tudom, meddig tartott ez a feszült kapcsolat. Lajcsi negyedikben súlyosan megbetegedett: mellhártyagyulladás kapott. Hat hétig feküdnie kellett. Meglátogattam.

Az érettségi tabló képeit ő meg Cines (Farkas Béla) állították össze. Valamilyen bosszúból Trúdit meg engem tettek az alsó sarokba.

Továbbtanulásra orvosnak jelentkezett Pécsre. Nem vették fel, mert osztályidegen volt. (1954!!! Apja gazdatiszt volt Bábolnán, anyai nagyapja országgyűlési képviselő volt a régi Magyarországon.) Egy évig otthon volt, miközben én Budapesten. Szüleimet gyakran meglátogatta.

1956 nyarán napközben mindketten szüleink birtokán dolgoztunk, esténként nálunk a gangon lévő padon üldögtünk, késő órákig beszélgettünk.

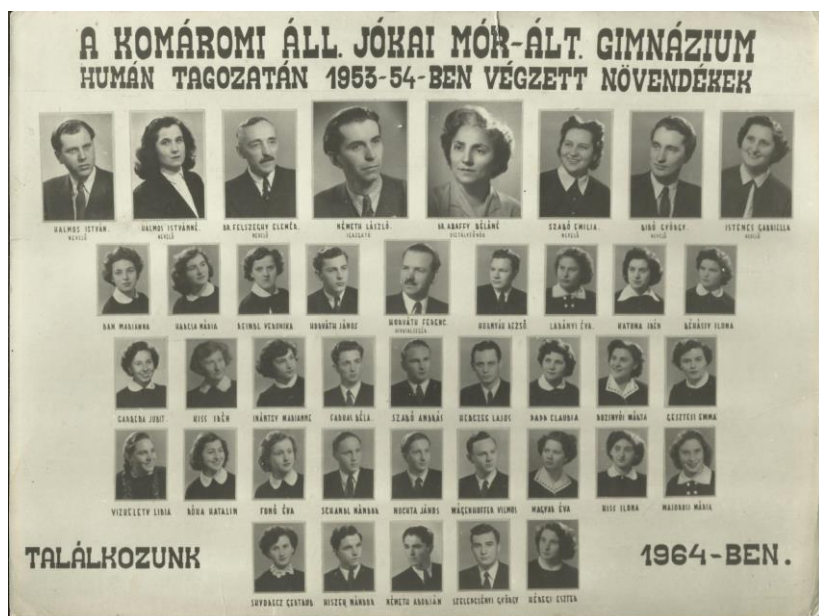
Aztán elmentünk. Én a főiskolára Egerbe, Ő Budapestre, a Teológiára.

Én belekerültem a forradalom előkészületeinek sodrába, egyik gyűlés a másikat követte. Megválasztottak a diáklap főszerkesztőjévé – elfoglalt voltam. Októberben meglátogatott. Éppen valami gyűlés volt akkor is a TIT szervezésében. Elkísért oda is.

Nem gondoltuk, hogy utoljára látjuk egymást.

Kapcsolatunkat a tökéletes szellemi összhang jellemezte. Az együtt megélt évek a teljesség érzésével ajándékoztak meg, amelynek értékét csak a veszteség hatására tudtam igazán felmérni, és amelyet nem adhatott meg mégegyszer az élet.

Tóthné Héregi Eszter

“ÚJULJATOK MEG...” /tájékoztató plakát és szórólap/

- ünnepi hét az ácsi református gyülekezetben-

Az ácsi református egyházközség presbitériuma úgy határozott, hogy a 2006. október 23-31 közötti időszakot ünnepi hétté nyilvánítja, és ennek keretében emlékezik meg az 1956-os forradalom és szabadságharc 50. évfordulójáról, közelebbről pedig a gyülekezetből indult és 1956-ban mártírhalt Heczeg Lajos teológiai hallgatóról, valamint a reformációról.

{2006} Október 23 (hétfő):

15.00: ÜNNEPI ISTENTISZTELET a református templomban és HERCZEG LAJOS EMLÉKMŰVÉNEK FELAVATÁSA a templomkertben. Igét hirdet DR. BÉKÉSI SÁNDOR dékán (Károli Gáspár Ref. Egyetem Hittudományi Kar). Megemlékezést és ünnepi beszédet tart a család nevében DR. HERCZEG PÁL professzor, a volt évfolyamtársak nevében DR. SZŰCS ZOLTÁN professzor. (Az alkalmat a Polgári Kör és a Református Egyház közösen szervezi)

Igét hirdet: Dr. Békési Sándor a Teológia dékánja

Bolla Imre a Polgári Kör nevében emlékezik

Az emlékmű leleplezése (Fotó: Nyéki János)

A TESTVÉR, DR. HERCZEG PÁL ÜNNEPI MEGEMLÉKEZÉSE

A testvér ünnepi megemlékezése (Fotó: Nyéki János)

Kedves Testvéreim! Kedves Barátaim! Kedves ünneplő Gyülekezet!

Nagyon nehéz szólnom, elsősorban nem az influenza miatt, hanem az ünnep miatt. Az első szavakat – én azt hiszem - könnyű elmondanom, mert az első szavam hadd legyen a köszönet szava. Az Ácsi Polgári Körnek és Bolla Imre úrnak, akik ezt először szorgalmazták, és ezzel elindult egy folyamat, aminek itt az a vége, hogy számunkra, a család számára ez a sok-sok keserű emlékekkel terhelt hónap újra és újra ünneppé válhat. Köszönöm a református gyülekezetnek, amely otthont adott az emlékműnek, hiszen a Polgári Kör jelentette a szülőföldnek a segítségét és emlékezetét. Így a református gyülekezet nekünk volt szellemi szülőhazánk, volt egy légkör

abban az időben, egy ifjúsági gyülekezet is, és belőle nagyon sokan indultunk lelkeszi szolgálatra. És végül köszönöm az Önkormányzatnak is, hiszen sok-sok esztendeje tart a megemlékezés a Kopjafánál, és újra és újra hadd mondjam újra, a keserű emlékek ünneppé szentelődtek számunkra. Néhány szóval szeretném azt is elmondani, hogy mire emlékezünk, mi történt testvéremmel, már amennyit a diákszobákban barátaitól, ismerőseitől hallottam azokban a hónapokban, s utána is, azóta is folyamatosan mind a mai napig. A kezdetekről hadd ne szóljak én, Szűcs Zoltán testvérem és barátom fog valószínű erről többet elmondani. Én csak a folytatást mondanám, ami már a rádió ostroma után történt. A teológusok kezében nem volt fegyver. A dékán úgy bocsátotta ki őket, hogy minden szabad, de nem minden használ. Emlékezzenek arra, hogy ők lelkesznek készülnek. De fiatalok voltak, és ott voltak mindenhol, ahol tenni kellett, ahol segíteni kellett: vért adni, sebesülteket szállítani vagy éppen látogatni; mint bátyámék is tették ezt az utolsó napon. A dékáni intelem mellett volt bennük egy belső korlát, mit lehet tenni és mit nem lehet tenniük akkor is, ha magyarok, ha fiatalok, és ha a forradalom célkitűzéseivel teljesen egyek. Az utolsó útjuk éppen Szűcs Zoltán kollégánkhoz és barátunkhoz vezetett, aki kórházban volt.

Hivatalosan akkor már tűzszünet volt, de hát, aki tankban ült vagy egy géppuskafészekben, azok nyilván nem hallgattak rádiót azokban az időkben. Megérkeztek már vissza a kórházból Magócsi Istvánnal - róla még szólni fogok néhány szót -, és aztán egy asszony kérte, hogy vezessék, kísérjék haza újra a Lónyai utcába - akkor Szamulei utca volt -, és még hazakisérték, és visszafelé lőttek rájuk. Valószínű, hogy egy géppuskafészekben ülőnek gyanús volt, hogy két fiatal, igaz, hogy fehér zászlóval, de többször is elhaladt ott valahol a környéken. Bátyám azonnal meghalt, Magócsi Istvánnak a

lábát lötték szét. El kell mondanom – így hallottam -, hogy amikor segítségért kiáltott, a kijövőkre is rálöttek. Egy pinceablakon segítettek be a házba, úgy hívták azután a mentőt. Megműtötték, de részben a vérvesztésében, de még inkább a sokkban halt meg. Egész éjjel küzdött azzal a gondolattal, hogy hogyan lehet ő lelkész, akinek egyik lába hiányzik, s hogyan számol el ezzel a tragédiával, aminek részben ő is előidézője volt, hiszen bátyámat ő hívta magával. Ő a kórházban halt meg. Monoron temették el. Mi pedig hát – ez közismert – bátyámat januárban tudtuk hazahozni, s akkor temettük el itt. Magócsi Istvánról valamit kell még mondanom. Ő volt az ifjúság egyik nem csak kiváló képviselője, de vezetője is. Úgy tudom, ő járt át a Petőfi Körbe hírekért, ő tartotta a kapcsolatot, talán részben a kívülállókkal is, és hát ő volt az, aki a teológushallgatók 19 pontjának a megfogalmazásában is oroszlánrészt vállalt. Ő is ilyen tragikusan végezte életét. Hogy mi vezette őket, talán azt a legnehezebb elmondanom, van egy föltevés, ami talán több, mint föltevés, és talán mert a testvéremről van szó, s részben hát magam is azt a szolgálatot végzem mind a mai napig, amire ő készült, de sok mindenben nyilván együtt gondolkoztunk s együtt gondolkozunk ma is. Az egyik: bennük volt egy óriási lelkesedés, nem csak bennük, természetesen az egész magyar népben, s különösen a fiatalokban. Sok minden járt közkézen, többek között emlékszem egy gépelt szövegre, Kodály Zoltánnak egyik oratóriuma, szövege: Ne bántsátok a magyart! címmel. Döbbenetes szöveg, azóta sem találkoztam vele nyomtatásban sajnos. Valahol megvan, gépelve a többi iratom között. A másik, ami föltétlenül mozgatta őket, aznap, 23-án reggel Magócsi István tartotta a reggeli áhítatot, hiszen a teológián ez a mindennapos életünknek része. A Prédikátor könyve 3-ik részéből prédikált. Én természetesen nem voltam ott, hiszen még itthon voltam, nem tudom, hogy mit

mondhatott, csak el tudom képzelni. Hallgassuk ezeket a szavakat, s képzeljük hozzá október 23-a reggel.

„Mindennek rendelt ideje van, és ideje van az ég alatt minden akaratnak.

Ideje van a születésnek és ideje a meghalásnak; ideje az ültetésnek, ideje annak kiszaggatásának, ami ültettetett. Ideje van a megölésnek és ideje a meggyógyításnak; ideje a rontásnak és ideje az építésnek. Ideje van a sírásnak és ideje van a nevetésnek; ideje a jajgatásnak és ideje a szökdelésnek. Ideje van a kövek elhányásának és ideje a kövek egybegyűjtésének; ideje az ölelgetésnek és ideje az ölelgetéstől való eltávozásnak. Ideje van a keresésnek és ideje a vesztesnek; ideje a megőrzésnek és ideje az eldobásnak. Ideje van a szaggatásnak és ideje a megvarrásnak; ideje a hallgatásnak és ideje a szólásnak. Ideje van a szeretésnek és ideje a gyűlölésnek; ideje a hadakozásnak és ideje a békességnek.”

Döbbenetes szavak még ma is. És mondanék még egy harmadik föltevést, A teológiai szokásaink szerint az első évfolyam próba év. A második év kezdetén kell fogadalmat tenni, egy életre szólót. Ma is így van még. Ő ezt szeptember második felében tette le. A fogadalomtételnek van egy utolsó sora, ami így hangzik: „Erre az Isten dicsőségét munkáló szolgálatra az életemet boldog örömmel följajánlom.” Hát így gondolták és így gondolja mindenki, aki ezt akkor elmondja. Valószínű, abban a pillanatban még nem erre gondolt, ami bekövetkezett. De a hangulat a közhangulat, a Prédikátor könyve döbbenetes szavai és a még benne zsongó fogadalomtétel, én azt hiszem, hogy segített, hogy félelmet legyőző önfeláldozás éljen benne és mindnyájukban.

Hadd fejezzem be azzal – hiszen mindnyájan beleszületünk egy közösségbe, beleszületünk egy országba, beleszületünk bizonyos helyzetekbe, és mondott, néha nagyon időszerűvé

váló régen elhangzott szavak: Bibliáié is, a Nemzeti dalé vagy Kodály Oratóriumáé vagy sok más egyéb hitvallásé. És beleszületünk olyan szituációkba, amikor azt kell mondani: ebben a helyzetben az életemet boldog örömmel följánlom. Én ezt érzem 56 mártírjaiban, és ezt szeretnénk a magunk módján nyilván mindnyájan élni és folytatni.

Adjon Isten erőt hozzá, hogy így történjék velünk is!

AZ EMLÉKMŰVET MEGÁLDJÁK

Az emlékművet Pénzes Imre készítette.

Az emlékművet megáldja: Varga Imre, plébános

Varga Imre plébános: Az Atya, a Fiú és a Szentlélek nevében, Ámen.

Szent áldással Urunk Istenünk áld meg Herczeg Lajos testvérünk 56-os emlékművét. Hogy valahányszor 56-os hősökre és őrre emlékezünk, növekedjék bennünk a keresztyén hit, remény és szeretet a saját és Isten dicsőségére. Ámen

*Az emlékművet megáldja Gerecsei Zsolt, lelkipásztor
(Fotó: Nyéki János)*

Gerecsei Zsolt: „Sámuel pedig vett egy követ, és felállította Mispa és Sén között, és Ében-Háézernek nevezte el, mert mondta: Mindeddig megsegített minket az Úr!”

Emlékkövet, emlékművet állítani nem csak kötelesség, hanem hitbéli szolgálat is, ahogyan Sámuel tette egykor. Hirdesse az emlékmű és hirdesse az Isten Igéje és hirdesse a hitünk és a reménységünk, hogy veszteségekkel, mártírokkal, halállal együtt mindeddig megsegített bennünket az Isten. És legyen ez a reménységünk a jövőre nézve is.

Te pedig, Isten népe ne félj és ne rettegj, mert veled lesz az Úr, a te Istened mindenben, amiben jársz. Ámen

*Az évfolyamtársak nevében Dr. Szűcs Zoltán professzor emlékezik
(Fotó: Nyéki János)*

DR. SZÚCS ZOLTÁN ÜNNEPI MEGEMLEKEZÉSE

Drága magyar Testvéreim, Véreim!

Azt hiszem, hogy nem tudjátok, hogy mire kértetek fel. Én több, mint négy és fél évtizeden át szolgáltam az én Uramat, három szolgálat nagyon nagyon nehéz volt. Édesapám meghalt, a szószéken esett össze 1968 június 20-án. a temetésre, az akkor még kommunista állam úgy látta jónak, hogy nekem nem adtak vízumot, hogy haza jöhessek, egy évvel később volt egy emlék istentisztelet, úgyhogy arra jöhettem haza, mikor a család megkért, hogy szóljak egypár szót. Nagyon nehéz volt. '92-ben bátyám felesége meghalt, bátyám azt a szívességet adta nekem, hogy szóljak egypár szót, és temessem el a feleségét. Nagyon nehéz volt. Most Ács, amit én nagyon megszerettem pár ittlétem alatt, ezt kérte tőlem, hogy szóljak

egypár szót. Könnyebbet is kérhettetek volna. Mégpedig azért, mert első évfolyamon, a teológián Herczeg Lajos, második évfolyamon Magócsi István voltak a szobatársaim, mind a kettő ott volt egypárszor a szüleim házában és bátyám esküvőjén is májusban. Úgyhogy nekem ezek nagyon, nagyon, nagyon nehéz napok. És éppen ezért, a múlt héten megkaptam a Szabadságkeresztet, ezt én az ő tiszteletére vettem fel, mert eddig még sosem volt a nyakamban. Ő jobban, sokkal jobban megérdemelte volna, mint én. De engedjétek meg azt, hogy most ne a magunk sorsáról, ne Pap László dékán úrról beszéljek, hanem szóljak egypár szót 1956-ról, annak az üzenetéről, örökségről és az én barátomról, testvéremről, kollégámról: Herczeg Lajosról. Akik megéltük, akik átéltük egy kultúrájában megalázott, önbecsülésében meggyalázott nemzet, amelynek például, amit mindnyájan tudtok, arany csapata, amelyik agyonverte a kínaiakat 11:0-ra, a kínaiak megverték a szovjetet ugyanakkor 56-ban 4:1-re, veszteni kellett a szovjet ellen 2:1-re. Én ott voltam azon a meccsen, majdnem elvitt a rendőrség. Mert az egy botrány volt, hogy ennyire meg kellett bennünket alázni. És ebben a zsarnokságban végre egy nemzet felemelte a fejét, és azt mondta, hogy elég! Inkább emberként halunk meg, minthogy patkányként éljünk. Elég a zsarnokságból! Hát persze szerveződünk, mint egyetemisták, és, Kedves Testvéreim, ez nem volt egyedi az 1956-os forradalomban, mert minden forradalom a zsarnokság ellen, legyen francia forradalom: „Nem ül a zsarnok kénye rajtunk!”. Ezt tette 56-os forradalom. Persze eltelt majdnem fél évszázad, mire ezt kimérték mondani, hogy ez forradalom volt, és nem tudom micsoda. De engedjétek meg azt, hogy 56-nak én két nagy örökségét helyezem a szívetekre ma. Az első öröksége 56-nak, amikor a magyar szívek összedobbantak, amikor - nézzétek meg a képeket -, mindenki szemében mosoly volt és remény és

bátorság és elszántság. Akkor, akkor azt a választófalat, amelyet a kommunizmus húzott az ember és az Isten közt és az ember és az ember közt, fölkelte a gyanút, a besúgást, minden egyebet, a cellákat, hogy föltétlen árulkodni kell a másakra, akkor egy kicsit előbbre mehetsz. Ebből a falból, a kommunizmus nagy választófalából a történelem bizonyossága szerint 56 húzta ki az első alapkövet. Nézzétek meg a statisztikát, hogy mit vesztett a kommunista párt az egész világon, Nézzétek meg az irodalmat, hogy hogy emelte Európa fel a fejét és azt mondta, igen, a magyar szabadságszeretet... A másik nagy öröksége 56-nak, drága aranyos Testvéreim, az az, hogy az az isteni képmás, amit a mindenható Isten belénk helyezett, az kicsit láthatóbbá vált 1956-ban. Én papi ember vagyok. Úgy, hogy engedjétek meg, hogy igei alapokon magyarázzam azt meg, hogy hogy értem, hogy láthatóbbá vált. Ugye azt mondja a Mózes I. könyve I. része azt mondja, hogy Isten a ti Atyátok, az én Atyám bennünket a saját képére és hasonlatosságára teremtett. Akkor hogy nézünk ki? Vörös hajjal, feketével, ősszel, mint az enyém; szőkék, barnák ; vörös bőrűek, feketék vagy hogy? Öregek, fiatalok? Na, na ,na, na. Ezzel az Ige nem azt érti, hogy az ő képére és hasonlatosságára. Az I. jánosi levél 4. része azt mondja, hogy aki szeretetben marad, az Istenben marad, és az Isten is őbenne, mert az Isten szeretet. Ez az isteni képmás. Megpróbáltam találni egy Kossuth ötforintost, - fiatalság erre már nem emlékszik -, de nem találtam. Amerikában találtam egy féldollárost. Mindenki megismeri, még az is, aki nem amerikai. Kennedy elnöknek a képét, a fejét. Tudjuk, hogy ez Kennedy. Minthogy tudjuk azt az ötforintoson, ez Kossuth, Kossuth apánk. Nem így van bennünk az isteni képmás kedves Testvéreim, egyáltalán nem, hanem úgy, mint a Hold tükörképe teliholdkor a Dunán. Hogyha fogsz egy marok szemetet, homokot, odadobod, az a tükörkép, a Hold tükörképe

fölismerhetetlenné válik. Eltorzul. Mikor gyűlölet, harag, féltékenység, besűgás, becstelenség van bennünk: az isteni kép eltorzul, nem ismerhető fel. És kedves Testvéreim, így értem azt, hogy ez 56 nagy öröksége. Az országban nagyon kevesen harcoltak fegyverrel. Nagyon egyszerű oknál fogva: mert nem volt fegyverünk. A stúdiónál is tízen álltak sorba. Lőttek, az első összeesett, a másik fogta a puskát. Nem volt fegyver. Sőt, nem is harcolhattunk fegyverrel. A teológusok meg nem is akartak harcolni fegyverrel. De, kedves Testvéreim, az a teherkocsi sofőr, aki Pestre az orosz gyűrű ellenére bevitte az élelmet, az nem harcolt? Hány teherkocsit szétlőttek!? Az az orvos, az a mentős, az az ápolónő, aki szedte föl a sebesülteket, állította meg a vérzést, az nem harcolt? Az a pesti kofa, aki bejött a Szentistvánba, mikor ott feküdtünk sebesülten, hogy hozzon nekünk befőttest, kolbászt, cigarettát, az nem harcolt? Aki bújtatott minket, az nem harcolt? A kalauz, mikor mentünk kifelé, azt mondta: ne tessenek félni, majd ha jönnek az ávosok, úgymint szólok. Az nem harcolt? Az életét kockáztatta. És kedves Testvéreim, ennek az isteni arcnak, ennek a szabadságszeretetnek az egyik megtestesítője az én barátom, Herczeg Lajos. Egész-egész röviden csak két dolgot említek meg. Mikor engem a stúdiónál lelőttek, géppisztollyal próbáltak megint eltalálni. Úgy itt-ott betakart az aszfalt. Jön egy nagydarab erős magyar legény /Herczeg Lajos – szerk./, fölkap engem, és kirohan velem a tűzből. Mondom neki, bolond vagy, miért csináltad? Azt mondja, azért, mert tudom, hogy te is ugyanezt csináltad volna, ha én feküdtem volna ott. Ez volt 56 szelleme. Az, hogy az én barátom úgy halt meg, hogy akkor is másokat, egy magyart, az embertársát segítette. Hogy végre egyszer egymás szemébe nézhessünk, egymással kezét foghassunk, egymást megölelhessük, hogy emberséggel, emelt fővel mondhassuk azt, hogy mi mindannyian magyar

testvérek vagyunk. Ennek a prototípusa volt a ti gyermeketek, az én barátom, Herczeg Lajos.

Áldott legyen az ő emlékezete, és erős legyen az ő példája mi közöttünk! Sötét éjszakákon, amikor nem tudjuk, hogy hol van a morális út, akkor vezércsillagként fölnezhessünk, és vezethessen bennünket, hogy erre lépett volna Herczeg Lali. A Jóisten áldja meg!

HERCZEG LAJOS EMLÉKMŰVE

Aki egy emlékműre néz, visszanéz a múltba is, vissza a történelem lapjaira. Onnan arcok, emberek, sorsok tekintenek vissza. De milyen arcok is? Milyen sorsok, milyen nevek? Sajnos, a felületes szemlélő csak a nagy neveket akarja és tudja meglátni. Hunyadi, Bocskai, Rákóczi, Kossuth, Nagy Imre... S közben elvesznek a közkatonák, az emberek. Wass Albert egyik regényhősével fogalmaztatta meg sokunk kedvéért: „Sok esztendővel ezelőtt azt hittem, hogy a nagy férfiak, akik nagy dolgokat csinálnak, készítik az emberiség történelmét. De ez nem igaz.”

Ez az emlékmű, amit avatunk, arról vall, hogy mennyire nem igaz! Ha rátekinünk majd, egy arc néz vissza ránk, aki a „történelmet csinálta”, pedig sok itt élőknek volt barátja, játszótársa, osztály- vagy évfolyamtársa. Sokan tudják még, hol, merre járt, hol ült, mit csinált, mit mondott, kinek milyen neveket adott... Egy arc. Egy emberi arc. Egyet azonban muszáj észrevenni rajta. Nem a nagy emberek arcvonását, hanem a Krisztus képére megújult élet határozottságát. Hitben járó, hitben élő, hitéről bizonyágtételre készülő – s hitét mégis halálával megbizonyító krisztusi ember, ifjú arcát látjuk a történelemből.

Önfeláldozásáról s az önfeláldozásból fakadó életről beszél az emlékművön a pelikán, melynek alakját itt a szöszék feletti régi

díszről vette a művész; valamint a kehely szimbóluma, a belőle induló leveles, élő indával. Az ácsi templomnak, mint lelki hajléknak, mint az élet támaszának megjelenítői a karzatot tartó oszlopok motívumai.

Emellett ott vannak láthatóan, hangsúlyosan, de a művészi eszközökkel kevésbé részletezve az ősi magyar szimbólumok: a csodaszarvas, erőt, hazát, ifjúi lendületet képviselve; továbbá a rovásírás néhány betűjével egy sor: „Hiszek egy Istenben...” Kétféleképp is folytatható, s mindkettő helyén van itt.

Folytatható az Apostoli Hitvallással (Hiszek egy Istenben, Mindenható Atyában...”), és a Magyar Hitvallással is: ... hiszek egy hazában, hiszek egy isteni örök igazságban, hiszek Magyarország feltámadásában...

S mert Herczeg Lajosnak mindkettő fontos volt, mindkettőről életével tett bizonyosságot, ott szerepel az emlékművön egy szó: „mártír”. Nem hős, de nem is áldozat. Nem fegyverekkel küzdő, harcban elesett, s nem is véletlenül ott lévő, véletlen áldozat. A szó eredeti jelentésében áll ott: tanúságtévő, bizonyágtévő, hitében kitartó, és magát feláldozó ifjú. Az „itt vagyok, másként nem tehetek” vérrel megpecsételt hitvallása ez. Az arcot azért övezi a mártírok koszorúja.

Az emlékmű üzenetét e három szóban foglalhatjuk össze: „REFORMÁTUS MAGYAR VAGYOK”.

A hely is sokatmondó: templom- és iskolakert. Nem baj, ha a gyermekek, az ifjúság ennek az emlékműnek az árnyékában nő fel. Nem baj, ha látja és kérdezi –úgyis lesz sok más arc, sok más sztár, sok más kép, amely kitölti, rombolja életét. Nem baj, ha az „élvezd az életet” és „használd jogodat” szállóigéi mellett lát és hall arról, huszonévesen az életet is lehet odaadni a kötelességért. És nem baj, ha egy gyülekezet vasárnapról vasárnapra látja, hogy a hit halott, ha cselekedetei nincsenek. Ez olvasható le Herczeg Lajos emlékművéről!

Gerecsei Zsolt

IFJ. HERCZEG LAJOS ÉLETE – A TESTVÉR SZAVAIVAL **ELBESZÉLVE**

Bátyám 1935. szeptember 18-án született Győrben. Családunk akkor Bábolna pusztáján, Farkaskúton lakott, édesapánk ott volt intéző, jószágfelügyelő (mai szóval kb. agronómus). Boldog, békés gyermekkor az intézői lakás kényelmében – sok játszótárssal. A gyerekeket kocsival vitte és hozta minden nap a bábolnai iskolából.

A háborúból ott a pusztán alig éreztünk valamit. Bámultuk a feledhetetlen morajjal vonuló repülőket, éjjel néha a pincében lapultunk. Egy bombázó nem messze a pusztától zuhant le – annak szétrobbant romjait megnéztük. Azután 1944-ben megjelentek a németek, nálunk is voltak elszállásoltak közülük. De még ez is békének tűnt számunkra.

Azután 1944 karácsonya előtt kiderült, hogy a németek magukkal viszik a ménes híres lótenyészetét, a tisztviselőknek pedig lehetett velük menni szekéren. Így indultunk Nyugatra 3 ekhós kocsival, anyai nagyszüleimmal együtt. Az út először nekünk szinte kirándulásnak tűnt, bár azért Győr látványa feledhetetlen maradt: korom, füst, romok között vonult a kocsisor. Pár hét után megállt a kocsisor a Sopron melletti Peresztegen, ott szállásoltak el bennünket hosszabban, hihetetlen tömegben. Majd a front hirtelen közeledett, és a 'kirándulás' rémálommá változott: fejvesztetten hömpölygött egymáson keresztül katona és civil, teherautó, lovas kocsik és gyalogos... a Semmering-hágónál azután az oroszok megálltak, mi átkerültünk az amerikai zónába. Egy tanyán voltunk elszállásolva sokadmagunkkal – a tavasz újra békés volt ott.

A háború végén, amint lehetett, hazajöttünk. Sopronban kellett pár hetet várniuk – ismét feledhetetlen emlék a sok téglarakás

és rom... Hazaértünk a szinte semmire: a régi intézői lakásban csak a bútorok maradtak jórészt, sok mozgatható dolog, pl. könyv eltűnt. Nem is mehettünk oda vissza, hanem Ácsra költöztünk, Vargha Sándor lelkész Fő utcai házába (Fehér Kálmán és Tóth Károly voltak a szomszédok). Majd a következő évben anyai nagyapám, f. Péntek Pál házába mentük tovább, amikor onnan a Kisgazda Párt kiköltözött. Náluk jobban megmaradt minden, főleg a nagy házi-könyvtár, klasszikus és kortárs irodalom, lexikonok és történelmi sorozatok. Nekünk, gyerekeknek kincsesbánya volt téli időben vagy éppen betegség idején...

Bátyám itt folytatta az iskolát a 4. osztálytól. Amikor pedig az 5-be került, apánk döbbenten vette észre, hogy nincsen latin nyelv – pedig ő egykor a tatai piarista gimnáziumban érettségizett, és kedves tárgya volt 8 évig a latin. Mást nem tehetvén, megkérte a családjával baráti kapcsolatban álló Szabó Árpád plébánost, hogy tanítsa bátyámat latinra – ezt ő négy évig szívesen meg is tette. Így bátyám latin tudása, mivel ezt a gimnáziumban is tovább tanulta, egészen komoly szinten állt.

A család

Gimnáziumi felvétele egyébként különös volt. Komáromba – mint kulák és osztályidegen származásút – nem vették fel, így szüleim beírátták az akkor még létező pápai református gimnáziumba. Óriási gonddal, hogy hogyan lehet a kollégiumot és tandíjat kifizetni. Az évkezdés után három nappal (!) azután megjelent valaki a járási művelődési osztályról, kérdezve, hogy hol van a bátyám, miért nem látni otthon? Megtudva a helyzetet, szinte felszólította a családot, hogy azonnal hozzák haza Pápáról, mert Komáromban is szükség van kiváló tanulóra. Anyagi helyzetünk miatt boldogan engedtek szüleim. Jelzésül helyzetünkre: nagyapám házát is államosították, még jó, hogy ki nem lakoltattak bennünket. A házat 1964-ben vásárolták vissza (!) szüleim.

1949-en érkezett Ácsra Körmendi Lajos lelkipásztor. A hittanórákon és konfirmációi oktatáson óriási hatást tett a tanulókra (persze, a templomban a felnőttekre is). Bátyámék évfolyama volt, mint elsőként konfirmált nemzedék, az ő munkájának elsőszülöttje. Ők mind máig ott vannak a gyülekezetben, amennyiben még életben vannak. Bátyám azonban még közelebb került Körmendi Lajos lelkészhez. Állandó kapcsolatban, beszélgetésben, tanításban és tanulásban, közös foglalkozásban mélyült el ez a kötődés; latin iratokat böngésztek, német nyelvű teológiai könyveket adott kölcsön olvasni... A család számára kezdett nyilvánvalóvá válni, hogy Lajos a Teológiára készül. (Nem volt egyértelmű az öröm emiatt!)

Egyébként, mint kulák-leszármazottnak nem sok esélye volt más egyetemre. Valamit azért megpróbált: elment 1 hónapra Sztálinvárost építeni gimnáziumi társaival. Ez sokaknak megkönnyítette akkor egyetemi felvételét. Ott felnőtt kubikus normát kellett az építkezésen teljesíteniök – csont-bőr formában kerültek haza.

Azután eljött az érettségi ideje. Tavasszal nagyon megfázott, vizes mellhártya-gyulladást kapott, hetente csapolták a rendelőintézetben az izzadmányt. A gimnázium segített: az érettségi idején a kollégiumban lakhatott, és mentő vitte át a gimnáziumba. Majd az érettségi után – számomra teljes meglepetésként – mégis orvosi egyetemre jelentkezett! Ebben bizonyosan Körmendi Lajos lelkész tanácsa döntött: őszerinte az 50-es években egy orvos sokkal többet tud segíteni az embereknek, mint egy lelkész... Pécsen volt felvételi vizsgán, ami inkább kabaré volt: már a feltett kérdésekből látszott, hogy származása ellenében a kitűnő érettségi semmit nem jelent. (Pl. milyen az ácsi bor?) Az elutasítás miatt nem volt mit tennie: otthon maradt.

1

Herczeg Lajos
tanuló

TÖRZSLAPJA.

Születési ideje		<i>1935</i> év <i>szeptember</i> hó <i>18.</i> nap	
Születési helye		<i>Győr</i> <i>Győr</i> megye	
Apja (gond- viselő)	neve	<i>Herczeg Lajos</i>	
	foglalkozása	<i>gardatörzs volt/gardalőr</i>	
Anyja születési neve		<i>Pentelek Filma</i>	

Kiállította a **ALL. JÓKAI MÓR ÁLTALÁNOS GIMNÁZIUM**
KOMAROM

Komarom, 19 *50.* évi *IX.* hó *4.* n.^o

P. H. *alsimics*
igazgató.

Általános gimnáziumi tanulmányi értesítő törzslapja

/Az értesítő törzslapjába az apja foglalkozása rovatba láthatóan utólag, más tintával, betűtípussal beírt megjegyzés volt a továbbtanulást megakadályozó megbélyegzés - a szerk./

A mindennapi munka mellett – a szőlőnk még megvolt – most már teljes lendülettel a Teológiára készült. A latin és német mellett angolul tanult Schulek Tibor evangélikus lelkésznél Komáromban, aki szintén nagy hatást tett bátyámra. Ő ugyanis egykor magas rangú tábori lelkész volt, 'súlyos egyéniség', akit később egy koncepciós perben egyháza kizárt a lelkészi szolgálatból. Egyébként talán püspök lett volna, ha nem ezek az idők és emberek járnak akkoriban...

Lajos 1955 őszén kezdte meg tanulmányait a budapesti Teológián. Abban az időben teológiát tanulni csak különösen kemény elszántság, hitbeli meggyőződés és felelősségtudat birtokában vállaltak fiatalok. Hasonló jellegű és jellemű emberekből állt a hallgatóság. Hamar beépült a közösségbe, kezdettől felfigyeltek tanárai is, társai is felkészültségére és komolyságára.

Erről az egy évről nem sokat tudok. Ha hazajött szünetre, vagy majd nyárra, részben Körmendi Lajos, részben gyerekkori jó kapcsolata, Héregi Eszter fontosabb volt, mint én, a kisebb testvér. Azonban már voltak előjelei 1956 őszének, ezt otthon is érezhettem. Az Egyházak Világtanácsa Mátraházán tartotta ülését, de a nyugati vendégeket Komáromban is fogadták (Busszal jöttek Bécsből...) Bátyám ott segédkezett, én is ott bámultam a vendégeket. Azt csak később tudtam meg, hogy Mátraházán a magyar református lelkészek átadtak a külföldi vendégeknek titokban egy hosszú hitvalló nyilatkozatot a magyar egyházi helyzetről. Ez szinte bombaként robbant külföldön is, itthon is. Ebben a légkörben kezdődött az 1956-57-es tanév a Teológián.

Bátyám keveset beszélt 'magas' egyházi ügyekről, de azt tudatta velem is, hogy nagy dolgok készülnek Budapesten. Most utólag tudtam csak meg, hogy későbbi mártír-társával, Magócsi István 4. éves teológussal ők ketten voltak megbízva és kijelölve a budapesti értelmiségi körökkel való kapcsolat tartására. De akkor már mindenütt forrongott az ország és az ifjúság. Nem tudom miért, de közvetlenül a forradalom kitörése előtt járt Egerben Héregi Eszternél, aki ott volt főiskolás, és szintén az ifjúság vezetőihez tartozott.

Azután eljött október 23. A Teológián a reggeli áhítatot éppen Magócsi István tartotta a Prédikátor 3. része alapján: „Mindennek rendelt ideje van, és ideje van az ég alatt minden akaratnak. Ideje van a születésnek, és ideje van a meghalásnak (...) ideje van a megölésnek, és ideje a meggyógyításnak; ideje a rontásnak és ideje az építésnek. Ideje van a sírásnak és ideje a nevetésnek; ideje a jajgatásnak, és ideje a szökdelésnek...” Amikor a tüntetésre indult a hallgatóság, Pap László dékán azzal bocsátotta el őket, hogy figyelmeztetett: Lelkészek készülnek, ehhez méltó legyen magatartásuk. Úgy mondják: a Teológia hallgatói közvetlenül az írószövetség tagjai után, a menet elején vonultak. (Éppen e sorok írása idején, 2012 októberében jelent meg az újságban egy akkori fénykép (lásd 9. és 16. o.), melyen a teológiai hallgatókból sokan felismerhetők, bátyám mellett az Ácson segédlelkészként később jól ismert Borsos Sándor és Németh Lajos is.) Akkori nemzeti zászlójuk a Teológia féltett ereklýje. Ott voltak a Parlament előtt, majd a Rádiónál, amikor megkezdődött a fegyveres összetűzés. Egyik társukat, Szűcs Zoltánt a combján érte lövés, bátyám visszafutott érte, majd Magócsi Istvánnal elvitték a László kórházba. Szűcs Zoltán, aki lelkészként és tanárként a 80-as években tért vissza Amerikából, itt volt az ácsi emlékkő felavatásán.

A harcok idején a Teológia kapuja elvileg zárva volt, a dékán is benn lakott, vigyázva hallgatóira. Persze huszonéveseket nem lehetett bezárni, meg néha ki is kellett menniök pl. vért adni egy teherautónyan, vagy tüzet oltani a szemben találatot kapott és kigyulladt házban. Azon kívül élelmet is kellett behozni. Fegyveres harcban tudtommal egyetlen teológus sem vett részt, mentésben, segítségben többen is.

Így jött el október 28, vasárnap. A rádió bejelentette délben a tűzszünetet. Magócsi István és bátyám úgy gondolták, hogy elmennek a László kórházba Szűcs Zoltánt meglátogatni. Fehér, vöröskereszttel ékesített zászlót vittek magukkal. Ahogy hazaértek a kórházból, a közelben újra lövöldözés kezdődött. Zsebrádió akkor még nem lévén, ki tudja, ki mit tudott a tűzszünetről. A közeli Bakáts téren álló orosz tankok, vagy a házakban, erkélyeken dekkoló katonák biztosan nem tudtak róla. A lövöldözés miatt több asszony bemenekült a Teológia kapujába. Bátyámék jelentették a dékánnak, hogy hazaértek, majd azt is, hogy hazakísérik a várakozókat a szomszéd Lónyay (akkor Szamuely) utcába. Amikor már visszafelé jöttek, a Bakáts utca és Lónyay utca kereszteződésében rájuk lőttek. Ismerem a helyszínt; szerintem nem a téren álló orosz tankokból, hanem az egyik sarokház erkélyéről lőttek. Valószínűnek tartom, hogy ott lapuló, a forradalomhoz át nem álló ávósok voltak, akiknek túl gyanús volt két fiatal, akik többször elmentek előttük (a fehér zászló pedig még mindig velük volt!) Bátyám azonnal meghalt. Viharkabátja mell-részen egy tenyérszerű helyen volt 5 golyónyom. Magócsi Istvánnak térdét-combját roncsolta szét egy sorozat. Elmondták: segítségért kiáltott, de azokra is rálőttek, akik ki akartak menni érte.

Lónyay utcai erkélyek, ahonnan a gyilkos lövés jöhetett

Egy pinceablakon húzták be a házba, úgy vitte azután mentő a Rókus kórházba. Lábát combban le kellett vágni. Úgy mondták: egész éjjel két gondolat kínozza: hogyan számol el a dékánnak barátja halálával, és hogy tud majd fél lábbal szószékre menni. Azután reggelre sokkot kapott, és ő is meghalt. Lajos holttestét másnap visszavitték a Teológiára, ott temették el ideiglenesen az udvaron.

A Reformáció c. lap november 4-re megjelent első – talán egyben utolsó – száma több megemlékezést közölt. Idézem ebből először Ravasz László rádióbeszédét: „Csókot a sebekre, virágot a sírra! Minden sebre és minden sírra, de közülük különösen fájót és különöset könnyest annak a két fiatal hittanhallgatónak, két református teológusnak a sírjára, aki az Alma Mater kapujától pár száz méterre hősi halált halt.”

Egyik barátjuk ugyanebben a lapban – ’Elhulltanak legjobbaink’ címen - így írt a hallgatók érzéseiről: „Miért éppen ők? Mert ’nem az én gondolataim a ti gondolataitok’. Az akadémia udvarán tartott temetés alapigéjén keresztül értettük meg: Isten akaratának elvégzésére kell az élet és a halál is.

Megrendítő és felemelő tudat, hogy éppen ők voltak erre az életre és erre a halálra a legjobban elkészülve, s a hazahívó szó nem érte váratlanul őket.”

Egy akkori segédlelkész is beszámol ebben a lapban a teológusoknak a mentő szolgálatban végzett hősies – ahogy ő fogalmaz: egyházi – szolgálatáról. Pár nap múlva azután, november 4 után az ő mentésben szolgáló csoportjából is többen életüket áldozták. Közülük egy védőnő-jelöltet is a Teológia udvarán temettek el, sőt egy harmadik sír is volt ott: az említett, belövést kapott közeli ház egyik lakóját is ott temették el.

A Lónyay utca 41., ahova az áldozatokat bevitték

A Lónyay u. 41.sz lakói meggyászolták. Így emlékeznek a teológusok: „Reggel, amikor átmentünk érte, egy nemzeti színű szalag volt a mellén. És a szalag mellett ez a két vers:

Herczegh Lajos református teológus voltál

A harcok alatt vörös keresztes!

Golyó süvített, este volt már,

De a szent kötelesség tovább vezetett.

Házunk előtt hirtelen géppuska-zaj törte meg a csendet!

Szíven talált, te drága magyar gyermek.

Édesanyád, édesapád haza vár:

Drága Fiacskám, jössz-e már?

Szüleid helyett a ház lakói elsirattunk.

Fehér lepellel, nemzeti szalaggal: végtisztességet adtunk.

Lelked messze száll, túl a földi tereken,

Sorsod a hősök sorsa lett,

Hogy megújuljon nemzedet.

Ajkad néma már!

Templomi kör nem hallja szavad!

De emléked parancsolón mutatja:

Előre az utat.”

(Megjegyzem, kissé más szavakkal is találtam ezt a verset. A második strófában így olvassuk:

Imánk Veled száll túl a földi tereken,

Sorsod a hősök sorsa lett,

Hogy megújuljon Nemzetem.”

A vers írója Somogyi Dezső András, egykori sárospataki diák, a ház akkori lakója.

Bátyám nevét pedig sokszor írják még egy 'h' betűvel a végén, itt is, másutt is.)

A nemzeti színű szalagon a másik vers:

„1913 tavaszán egy lobogó szívű magyar diák viselte a derekán.

Majd itt hagyta örökre!

Azóta szent ereklyeként őriztük,

Hogy most a Te szívedet díszítsük

Te 20 éves drága magyar diák.

Ha majd szebb hazában találkozol vele,

Üzenjük neki: méltó voltál hozzá

Sok ezer testvéreddel együtt

Kiontott véred, megtört tested

Váltja meg a magyar szabadságot.”

Januárban tudtuk Lajos holttestét hazaszállítani, temetése január 18-án volt. Körmendi Lajos nem volt képes a temetést elvállalni, annyira gyászolt, így Döbrössy Lajos tatai lelkészt kérte fel erre. Döbbenetes, hogy az előbb említett, a Teológián eltemetett, mentés közben lelőtt kislány pedig az ő fiának volt közeli barátja, talán több is már... (Egy gyönyörű novella szól fiatal, alakuló kapcsolatukról és a tragédiáról. Megjelent a Confessio c. lap 2001/4. sz-ban, 'Két kopjafa, egy halott' címen.)

A temetésen a Teológiát Papp Vilmos szenior és tanársegéd képviselte, ő búcsúzott a sírnál tanítványától. Négy teológus is volt jelen, akik énekkel búcsúztak társuktól.

Papp Vilmosnak a sírnál mondott beszéde a következő:

Alapige: Ézsaiás 49,14-15. „És szól Sion: Elhagyott az Úr engem, és rólam elfeledkezett az Úr! Hát elfeledkezhettek-e az anya gyermekéről, hogy ne könyörüljön méhe fián? És ha elfeledkezhetnének is ezek: én terölad el nem feledkezem.”

Csak másfél év telt el azóta, hogy egy nyílt szemű, okos tekintetű fiatalember jött a budapesti Teológiára, és a tanévnyitás ünnepélyes pillanatában fennhangon fogadalmat tett:

„minden igyekezetemmel azon leszek, hogy belőlem Krisztus bátor hitvallója, anyaszentegyházunk önzetlen munkása és engedelmes eszköze váljak. Erre az Isten dicsőségét munkáló szolgálatra életemet boldog örömmel felajánlom.”

Herczeg Lajos testvérünk szó szerint értette fogadalmát. Akkor, amikor legtöbben pincék mélyén várták az életet, ő a szolgálatra hívó szót követte.

Betegágyon elhunyt szeretünk kihűlt teste mellett könnyezve állunk meg. – Halált megvető hősök koporsójánál tisztelettel és csodálattal adózunk életüknek, tetteknek, emléküknél. – Hitük parancsát, a szeretet szolgálatát életük árán is végrehajtó hitvallók nyitott sírjánál az Egek Istenét, a Világ Megváltóját magasztaljuk azért az életért, mely elégséges áldássá, a hűség és szeretet példájává lett, mely sokáig ott áll majd előttünk, mint Istenhez vezető útmutató.

Amikor korán ellobbant fiatal életet kísérünk el a temetői kertbe összetörve vagy dacosan, kétségbeesve vagy számonkérve kérdezzük: Miért? Hitvalló sírja előtt állunk. Ilyen kérdést feltenni: kegyeletsértés. Istentől kapott hitünk, Jézus-adta reménységünk megingathatatlan szikláján állva bizonyosan tudjuk, szolgálatáért drága jutalmat kapott. Isten színe előtt állva szemlélheti azokat a titkokat, amiket köztünk élve fáradhatatlanul, szent buzgósággal vágyott megsejteni.

Hitvallók sírjánál nem szabad elcsüggedni: Hitvallók sírjánál szent fogadást kell tenni. Azok, akik ezt az életet kioltották, még nagyobb lángot szítottak fel. Üzenjük nekik: Herczeg Lajos nyitott sírjánál állva, példáját látva ígérjük és fogadjuk, hogy Isten országának még hűségesebb, még állhatatosabb, még elszántabb munkásai leszünk!

Ígérjük és fogadjuk, hogy Isten munkatársaiként, anyaszentegyházunk szolgálóiként még forróbban szeretjük népünket, még hívebben teljesítjük hivatásunkat, még elszántabban leszünk vele egyek küzdelmeiben és dicsőségében!

Ígérjük és fogadjuk, hogy semmi sem rettent el bennünket attól a szeretettől, melyet Isten a Krisztus Jézusban kinyilvánított, amelynek visszfényét testvérünk életében és halálában felcsillantotta!

Édes Testvérünk, kedves Barátunk és szolgatársunk! Ismételten elbúcsúzik tőled második otthonod, Alma Matered: a budapesti Teológia. Tanáraid nem felednek el. Társaid örökké szívükbe zárnak.

A kegyelem Istene legyen velünk küzdelmeinkben, legyen irgalmas mindannyiunkhoz halálunkban!

Szüleim igazán sohasem tudták feldolgozni ezt a tragédiát. A gimnáziumban – ahol én ekkor negyedikes tanuló voltam, egy buta megjegyzésen kívül inkább a döbbenetet és együttérzést éreztem mind a tanárok, mind a diákok részéről. Ács lakossága részéről pedig kizárólag és mindvégig ugyanígy részvétet és együttérzést tapasztaltunk. Ennek kiváltképpen való jele lett a templomudvaron felállított emlékkő, amit ezúton is hálásan köszönök minden ebben részt vevő barátunknak.

ALBUM

Családi képek:

Az édesanya

Legjobb barátjával, Csoknyai Pállal

Konfirmálkozásáról az anyakönyvből:

1935. X/13.	Herczeg Lajos	1	gyjor	Lajos János
----------------	------------------	---	-------	----------------

Az anyakönyv bal és jobb oldala:

Halottak anyakönyve									
Sorszám	A halál- zás	Az el- temetés	neve és foglalkozása	házatartás vagy szállja	vallása	születési és lak- helye, házszám	neme	n	m
	éve, hónapja, napja								
6.	1956. 11. 25.		Lajos János		ref.	A. 10.		1	—
7.	1956. 11. 28.		Herczeg Lajos		ref.	A. 10.		1	—

dcsi református egyházban az 1957. évben.									
életkora	családi állapota	betegség vagy a halálnak más neme	Az eltemető neve						
21.	—	—	—	Hóni halálh. holt.	Dobósi Lajos				

Iskolás képek:

Általános iskolai ballagás

A gimnázium udvarán:

Lent, balról: Fonó Éva, Skvorecz Gertrud; fent, balról: Róka Katalin, Héregi Eszter, Kiss Irén, Kiss Ilona, Vizkelety Lídia; hátul: Herczeg Lajos

Dobogókői kiránduláson

Anyakönyvi szám: 8/1954.

ÁLTALÁNOS GIMNÁZIUMI ÉRETTSÉGI BIZONYÍTVÁNY

(humán tagozat)

Herczeg Lajos
született, miután középiskolai tanulmányait az I. N. G. t. a. Komáromi Áll.
Jókai Mór Áll. Gimnáziumban, mint nyitányos tanuló, az
1950-től 1954-ig tartó időszakban

elvégezte, az érettségi vizsgabizottság előtt érettségi vizsgát tett a következő eredménnyel:

Magyar nyelv és irodalom . . .	<u>jeles</u>	Történelem	<u>jeles</u>
Orosz nyelv és irodalom . . .	<u>jeles</u>	Matematika	<u>jeles</u>
Latin nyelv és irodalom . . .	<u>jeles</u>	Fizika	<u>jeles</u>
nyelv és irodalom . . .		Természettudományok	<u>jeles</u>

Középiskolai tanulmányai folyamán a többi tantárgyból elért eredménye a következő:

nyelv és irodalom . . .	<u>jeles</u>	Testnevelés	<u>jeles</u>
Alkotmánytan	<u>jeles</u>		
Ábrázoló geometria			
Kémia	<u>jeles</u>		
Földrajz	<u>jeles</u>		

A szabályszerű követelményeknek kitűnően megfelelt, ezért őt az 1951. évi 14. sz. tvr. 12. §-a értelmében egyetemi és főiskolai tanulmányokra érettnak nyilvánítjuk.

Erről kiadjuk neki ezt, a Komáromi Áll. Jókai Mór
általános gimnázium pecsétjével és aláírásunkkal ellátott bizonyítványt.

Kelt Komárom, 1954. év június hó 24 n.

Bírálati bizottság
igazgató

Molnár János
előnök

„AZ IFJÚSÁG FELADATAIT
EGYETLEN SZÓVAL LEHETNE KIFEJEZNI:
A FELADAT—TANULNI.”

LENIN

Herczeg Lajos,

aki általános gimnáziumi
TANULMÁNYAIT *a három*
„Jókai Mór”
gimnáziumban

KITŰNŐ EREDMÉNNYEL VÉGEZTE EL
KIVÁLÓ TANULMÁNYELEMENETELE
ÉS PÉLDAMUTATÓ MAGATARTÁSA
ELISMERÉSEKÉPEN A

»KITŰNŐ TANULÓ«

ÉRDEMÉREM VISELÉSÉRE JOGOSULT.
BUDAPEST, 1954. JÚNIUS 23.

L. Nagy

OKTATÁSÜGYI MINISZTER

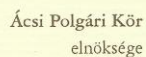
Emlékét őrizzük:

A templom falán 1992-ben állította az ácsi református gyülekezet

Az avatási ünnepségen Molnár István ácsi lelkipásztor szolgált

Ácsi Református Gyülekezet részére.

Tisztelettel és szeretettel adományozom
azon személyeknek Herczeg Lajos emlék-
-plakettet, akik az 1956 ~ 50. évforduló
tiszteletére az emlékezésben segítőkészet
nyújtottak.

Valamint azoknak a személyeknek
akik a kopjafa elkészítéséhez hozzá-
járultak.

Anno 2006 Október hó

Falogházi

(A plaketteket Csótár Zoltán keramikus
készítette);

A plakett kísérőlevele. A plaketteket készítette Csótár Zoltán keramikus.

*2002. október 23.-án az évforduló emlékére állította az Ácsi Ipartestület –
készítette: Csányi József
(A kopjafa felirata jobbra kinagyítva látható.)*

Halálának évfordulóján a temetőben sírja mellett évenként istentiszteleten emlékezünk

TARTALOMJEGYZÉK

ELŐSZÓ	1
HERCZEG LAJOS.....	4
A FORRADALMI NAPOKBÓL.....	6
FORRADALMI HANGULAT AZ EGÉSZ ORSZÁGBAN	8
PARÓKIA PORTÁL.....	9
BÁRCZAY GYULA: ÍGY KEZDŐDÖTT A TEOLÓGIÁN	15
HERCZEG LAJOS LEVELE A TEOLÓGIÁRÓL KÖRMENDI LAJOS NAGYTISZTELETŰ ÚRNAK	17
ELHULLTANAK LEGJOBBJAINK	24
KÉT KOPJAJA – EGY HALOTT	26
HŐSÖK ÉS HARCOK NYOMÁBAN	28
TEMETÉS A SZÜLŐFALUBAN 1957. JANUÁR 19.....	29
DR. PAPP VILMOS SZÉNIOR.....	31
EMLÉKBESZÉD	37
EMLÉKEZÜNK	40
EMLÉKKÉPEIM HERCZEG LAJOSRÓL.....	41
HERCZEG LAJOSRA EMLÉKEZEM	44
MINDENKOR SZERETETTEL GONDOLVA EMLÉKEZEM AZ OSZTÁLYTÁRSAKRA ÉS LAJOSRA	46
EMLÉKEIM.....	49
“ÚJULJATOK MEG...”	53
A TESTVÉR, DR. HERCZEG PÁL ÜNNEPI MEGEMLÉKEZÉSE	55
AZ EMLÉKMŰVET MEGÁLDJÁK.....	59

DR. SZÚCS ZOLTÁN ÜNNEPI MEGEMLÉKEZÉSE.....	61
HERCZEG LAJOS EMLÉKMŰVE.....	65
IFJ. HERCZEG LAJOS ÉLETE – A TESTVÉR SZAVAIVAL ELBESZÉLVE	67
ALBUM.....	81